

*“Interprofessionele samenwerking tussen leerkrachten en
jeugdhulp- of zorgprofessionals binnen specialistische
voorzieningen in het S(B)O”*

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Masterthesis Orthopedagogiek

Student: Welmoed Bouma (S4289749)

Eerste beoordelaar: dr. A.M.N. Huyghen

Tweede beoordelaar: dr. P.R. Schreuder

Totaal aantal woorden: 11087

29 mei 2024

Samenvatting

Door de invoering van de wet Passend Onderwijs (2014) en de implementatie van de nieuwe Jeugdwet uit 2015 is er veel veranderd in de verantwoordelijkheden en ondersteuning voor jeugdigen. Om alle leerlingen gelijke kansen te kunnen bieden is er een ontwikkeling zichtbaar waarbij scholen met een jeugdhulp- of zorgpartner samenwerken in onderwijs-zorgarrangementen. Leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals werken binnen specialistische voorzieningen interprofessioneel samen, wat betekent dat verschillende professionals samenwerken om doelen te bereiken die ze alleen niet hadden kunnen bereiken. Doordat de interprofessionele samenwerking binnen de voorzieningen relatief nieuw is, is onderzoek naar ervaringen rondom interprofessioneel samenwerken wenselijk. Doelen van deze studie zijn om te onderzoeken hoe leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals het interprofessioneel samenwerken beoordelen volgens de vijf factoren van het model van Bronstein, belemmerende en bevorderende factoren te identificeren en om te achterhalen wat de interprofessionele samenwerking oplevert. In deze mixed-methods studie werden er vragenlijsten en interviews afgenomen bij leerkrachten (n=2), jeugdhulp- of zorgprofessionals (n=2), gedragsdeskundigen (n=2), directeuren (n=1) en intern begeleiders (n=1). De professionals ervaren de interprofessionele samenwerking overwegend positief. Professionals tonen flexibiliteit, er zijn nieuw gecreëerde professionele activiteiten, ze erkennen hun onderlinge afhankelijkheid om gezamenlijke doelen te bereiken, en benadrukken het belang van reflectie op het proces. Belemmerende factoren, zoals verschillende visies en verwachtingen en onvoldoende communicatie en reflectie, worden genoemd, maar er zijn ook bevorderende factoren, zoals vertrouwen en het benutten van elkaars expertise. Professionals benadrukken dat interprofessionele samenwerking veel kan opleveren. Het is aangeraden meer onderzoek te doen naar de specialistische voorzieningen over tijd.

Abstract

Due to the introduction of the Passend Onderwijs act (2014) and the implementation of the nieuwe Jeugdwet (2015), much has changed in the responsibilities and support for youth. To offer all children equal opportunities, there is a development in which schools collaborate with youth-care or healthcare organizations in education-care arrangements. Through interprofessional collaboration, teachers and youth- or healthcare professionals work together. Interprofessional collaboration means that different professionals work together in special school classes to achieve goals that they could not have achieved alone. Because interprofessional collaboration within the classes is relatively new, research into the experiences surrounding interprofessional collaboration is desirable. The objectives of this study are to investigate how teachers and care professionals assess interprofessional collaboration according to the five factors of Bronstein's model, to identify factors that promote and hinder the collaboration and to find out what the interprofessional collaboration yields. In this mixed-methods study, questionnaires and interviews were conducted with teachers (n=2), youth- or healthcare professionals (n=2), behavioral experts (n=2), directors (n=1) and support staff (n=1). The professionals experienced the interprofessional collaboration mainly positively. Professionals show flexibility, there are newly created professional activities, they recognize their interdependence to achieve common goals, and emphasize the importance of reflection on the process. Factors that hinder, such as different visions or expectations and insufficient communication and reflection, are mentioned. There are also factors that promote the collaboration, such as trust and utilizing each other's expertise. Professionals emphasize that interprofessional collaboration can yield a lot. It is recommended to conduct more research into the special school classes over time.

Inleiding

In de afgelopen tien jaar hebben grote veranderingen plaatsgevonden in de verantwoordelijkheden en ondersteuning voor jeugdigen, met de invoering van de wet Passend Onderwijs in 2014 en de implementatie van de nieuwe Jeugdwet uit 2015. Het doel van de wet Passend Onderwijs is ervoor te zorgen dat elke leerling een plaats vindt op een school die aansluit bij zijn of haar kwaliteiten en mogelijkheden, zelfs als extra ondersteuning nodig is (Nederlands Jeugdinstituut, z.d; Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2021). Om dit doel te realiseren zijn de landelijke indicaties voor het (voortgezet) speciaal onderwijs afgeschaft en is de leerlinggebonden financiering verdwenen. Door decentralisatie bepaalde niet langer de centrale overheid wie welke ondersteuning kreeg, maar werd deze verantwoordelijkheid gegeven aan de regionaal georganiseerde samenwerkingsverbanden. In deze samenwerkingsverbanden zijn reguliere scholen en scholen voor speciaal (basis) onderwijs verenigd. In het samenwerkingsverband werken scholen samen om voor alle leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften een passende plek te vinden. Om zo goed mogelijk te kunnen voldoen aan de verschillende ondersteuningsbehoeften van de leerlingen, stelt elke school binnen een samenwerkingsverband een schoolondersteuningsprofiel op. Hierin beschrijft de school zijn ondersteuningsaanbod. Op deze manier kan een samenwerkingsverband voor een dekkend aanbod van voorzieningen zorgen. Om de extra ondersteuningsbehoeften van een leerling in kaart te brengen maakt de school een ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) en beschrijft daarin wat de behoeften van de leerling zijn en hoe daarin wordt voorzien (Ledoux et al., 2020). Wanneer een leerling zulke specialistische of intensieve begeleiding nodig heeft wat in het reguliere onderwijs niet geboden kan worden, kan een toelaatbaarheidsverklaring (TLV) worden afgegeven door het samenwerkingsverband. Deze verklaring geeft recht op een plek in het speciaal (basis) onderwijs (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2021).

Naast de veranderingen in het onderwijs kwam in dezelfde periode de nieuwe Jeugdwet. Met de Jeugdwet uit 2015 werd de verantwoordelijkheid van de ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en ouders bij opgroei- en opvoedproblemen, psychische problemen en stoornissen (jeugdhulp) gedecentraliseerd naar de gemeenten. Er moest meer nadruk komen te liggen op preventie, jeugdhulp moest dichtbij huis zijn en er werd ingezet op betere samenwerking rondom gezinnen door ontschotting van budgetten (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport et al., 2014). De decentralisatie van de jeugdhulp zou, in theorie, moeten leiden tot betere samenwerking met het onderwijs. Omdat het onderwijs in de samenwerkingsverbanden is georganiseerd, zou er worden samengewerkt op het niveau van de

gemeente. Dit zou moeten leiden tot meer integrale ondersteuning voor gezinnen (Jonkman et al., 2021). Uit de evaluatie van de wet Passend Onderwijs blijkt dat onderwijs en jeugdhulp in intentie wel naar elkaar toe zijn gegroeid, maar er sprake is van een gebrekkige samenwerking in de praktijk. Er is bijvoorbeeld veel onduidelijkheid over de regie en over kosten, onder andere door krappe budgetten en gescheiden geldstromen. Daarnaast zijn er lange wachtlijsten voor behandeling en zijn er veel wisselingen in jeugdhulpteams (Jonkman et al., 2021; Ledoux et al., 2020).

Problemen in de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp ontstaan voornamelijk door de kloof tussen het collectief ingerichte onderwijs en het individueel gefocuste zorgstelsel (DSP & Oberon, 2022). Vooral in het (voortgezet) speciaal onderwijs ervaren ouders moeilijkheden bij het verkrijgen van een individuele indicatie voor zorg die hun kind nodig heeft onder schooltijd, waardoor discussies vaak gaan over financiering in plaats van zorginhoud. De financiering van de zorg is complex door betrokkenheid van meerdere instanties, gemeentes, zorgkantoren, zorgverzekeraars en samenwerkingsverbanden. Tevens hebben scholen te maken met verschillende zorgaanbieders in hun school, die mogelijk allemaal voor één kind op school komen. Hierbij speelt ook nog dat de problematiek van de leerling de gehele week om aandacht vraagt en niet alleen wanneer de hulpverlener op school is. Dit werkt dus niet effectief en efficiënt. (De Boom, 2019). Oud-wethouder René Peeters pleit voor een sterke, nauwere verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp om zo alle kinderen optimale ontwikkelkansen te bieden. Hij noemt onder andere het verbreden van teams met meer kwaliteit en expertise, waarbij er interprofessioneel wordt samengewerkt tussen leerkrachten en andere professionals zoals orthopedagogen en jeugdartsen. Dit zou moeten leiden tot preventie, meer lichte jeugdhulp en versnelde opschaling bij ernstige problematiek. Verder pleit hij dat gemeentes als regisseur, samen met de verschillende partijen, tot een breed gedragen gezamenlijke visie over jeugd moeten komen. Daarnaast zou er volgens Peeters en collega's (2018) meer flexibel om gegaan moeten worden met de financieringsstromen uit verschillende onderwijs- en zorgbudgetten om zo tegemoet te komen aan de meest complexe hulpvragen. Naar aanleiding van het rapport van Peeters en collega's willen de ministeries van OCW en VWS de kloof tussen het onderwijs en jeugdhulp dichten en komen met het voorstel tot collectieve financiering van zorg in onderwijstijd. Dit houdt in dat middelen vanuit de Jeugdwet, Wet langdurige zorg (Wlz), de Zorgverzekeringswet (Zvw) en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) worden gebundeld, en vervolgens collectief beschikbaar worden gesteld aan de hele school. Er hoeft niet meer voor elk kind een individuele beschikking worden aangevraagd en er zijn vaste zorgverleners in de school die flexibel kunnen

worden ingezet (DSP & Oberon, 2022). Dit zou moeten leiden tot betere zorg voor leerlingen en minder betrokkenen bij de zorg op scholen (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2023).

Om de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp- of zorgpartners te versterken en alle leerlingen gelijke kansen te kunnen bieden en is er een ontwikkeling zichtbaar waarbij er vaak een jeugdhulp- of zorgpartner in de school aanwezig is. De jeugdhulp- of zorgpartners werken samen met de scholen in zogenoemde onderwijszorg-arrangementen. Deze arrangementen moeten ervoor zorgen dat kinderen met bijzondere onderwijs- en zorgbehoeften en kinderen voor wie zonder extra hulp geen passende onderwijsplek te vinden is, toch passend onderwijs krijgen. Een onderwijszorg-arrangement kan verschillende functies hebben. Als eerste kan het de functie hebben om uitgevallen leerlingen terug te leiden naar het onderwijs, of om de schoolgang voor leerlingen die langdurig niet hebben deelgenomen aan onderwijs te bevorderen. Als tweede kan een arrangement gericht zijn op het versterken of aanpassen van de onderwijsleersituatie, bijvoorbeeld door extra jeugdhulp in te zetten of een structurele aanpassing van de onderwijssituatie te maken. Ten slotte kan een onderwijszorg-arrangement gericht zijn op het doorleiden van kinderen richting arbeid of dagbesteding (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). Om deze leerlingen voldoende te kunnen ondersteunen en gelijke kansen te kunnen bieden is het belangrijk dat er goed samen wordt gewerkt tussen alle professionals die met kinderen werken (Peeters et al., 2018, Hesjedal et al., 2013; Splett et al., 2017). Dit wordt bereikt door interprofessionele samenwerking, waarbij verschillende professionals met een gemeenschappelijk taak of doel samenwerken om doelen te bereiken die zij individueel niet kunnen bereiken (Bronstein, 2003; Willumsen et al. 2012). Voor de interprofessionele samenwerking tussen leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals in het bijzonder is het cruciaal om inzet en motivatie van alle professionals te zien. Daarnaast is gelijkwaardigheid van professionals en creëren van een positieve sfeer van groot belang. Ook is het belangrijk om samen toe te werken naar toekomstige doelen (Hesjedal et al., 2013). Tekenen van een goede samenwerkingsrelatie omvatten een open dialoog met wederzijds vertrouwen, erkenning en respect (Jortveit, 2022).

De samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp is onderzocht door RENN4 (Schleurlholts & Wildeboer, 2021), Van der Grinten et al. (2018) en Smeets en Van Veen (2018). Deze studies tonen aan dat zowel op bestuurs- en beleidsniveau als op school- en klasniveau bevorderende en belemmerende factoren aanwezig zijn. Bevorderende factoren omvatten een gezamenlijke visie, duidelijke verantwoordelijkheden, deskundigheid en gezamenlijke professionalisering. Belemmerende factoren zijn onder meer onduidelijke

verantwoordelijkheden, gebrek aan afstemming, personele wisselingen, diversiteit in jeugdhulp- of zorgpartners en complexe financieringsstromen. Pilotonderzoeken naar collectieve financiering van zorg in onderwijstijd tonen positieve resultaten (DSP & Oberon, 2022). Collectieve financiering van zorg in onderwijstijd leidt tot vertrouwde zorgverleners in de school, wat de samenwerking tussen zorgverleners en leerkrachten verbetert en de zorg voor leerlingen efficiënter maakt. Ouders ervaren voordelen door duidelijkheid over financiering voor de zorg van hun kind op school. Collectieve financiering zou bovendien in de toekomst de werklast voor financiers moeten verlichten (DSP & Oberon, 2022).

Een voorbeeld waarbij er intensief samen wordt gewerkt tussen scholen en jeugdhulp- of zorgpartners om voor alle leerlingen passend onderwijs te bieden is binnen het Samenwerkingsverband 2202-PO te Emmen. De reguliere basisscholen en scholen voor speciaal (basis) onderwijs binnen het samenwerkingsverband werken samen om te zorgen voor een dekkend netwerk met voldoende ondersteuning voor alle leerlingen. Onderdeel van het aanbod van het Samenwerkingsverband 2202-PO vanuit het gespecialiseerd onderwijs zijn specialistische voorzieningen waarin voor leerlingen met complexe problematiek (tijdelijk) een oplossing wordt geboden in de vorm van een SO+ klas, De Huiskamer, De Kwadraatafdeling en Gespecialiseerd Kleuteronderwijs. Binnen deze specialistische voorzieningen wordt interprofessioneel samengewerkt tussen leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals.

- SO+ klas: In de SO+ klas zitten leerlingen die voor wie schoolgang op dit moment niet mogelijk is. Zij worden vanuit een thuiszitterssituatie begeleid naar onderwijs. Het doel is om deze leerlingen binnen een halfjaar te begeleiden naar een plek waar zij (weer) onderwijs kunnen volgen.
- De Huiskamer: Binnen De Huiskamer kunnen leerlingen opgevangen worden die (nog) niet de hele dag in de klas kunnen zijn. Zij worden ondersteund door een pedagogisch medewerker en kunnen tot rust komen buiten de klas terwijl zij wel op school blijven.
- De Kwadraatafdeling: De Kwadraatafdeling is bedoeld voor hoogbegaafde kinderen die in de reguliere basisschool vastlopen, onderpresteren en/of ongelukkig zijn. Binnen de zorgklas van deze afdeling werkt een leerkracht van RENN4 samen met zorgprofessionals vanuit Horizon Begeleiding om alle leerlingen voldoende ondersteuning te kunnen bieden.
- Het Gespecialiseerd Kleuteronderwijs: Het Gespecialiseerd Kleuteronderwijs is een onderwijs-observatievoorziening waar jonge kinderen die meer ondersteuning nodig hebben worden geholpen in de overgang naar het onderwijs. Er wordt hierbij

gekeken wat de beste vervolgplek voor het kind is. Binnen deze specialistisch voorziening vanuit het gespecialiseerd onderwijs wordt intensief samengewerkt met jeugdhulppartners Cosis en Yorneo.

Om meer inzicht te krijgen in hoe de samenwerking tussen scholen en jeugdhulp- of zorgpartners er binnen deze locaties vanuit het gespecialiseerd onderwijs uit ziet is het belangrijk om meer onderzoek te doen. De specialistische voorzieningen vanuit het gespecialiseerd onderwijs zijn relatief nieuw, en zijn er nog weinig onderzoeken gedaan naar de uitkomsten daarvan. In dit onderzoek gaat het specifiek over de ervaringen van leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals met betrekking tot het interprofessioneel samenwerken binnen de specialistische voorzieningen. In dit onderzoek zal het model van Bronstein (2003) als basis dienen. Er is gekozen voor het model van Bronstein omdat dit model is ontworpen om in het sociale domein de samenwerking tussen verschillende professionals in kaart te brengen en te begeleiden. Professionals binnen het sociaal domein werken veelal in teams. De problematiek betreft vaak een combinatie van problemen en er is sprake van meerdere verschillende oorzaken en complexe interacties daartussen (Jonkman et al., 2021, Costumato, 2021). Dit maakt dat het vrijwel onmogelijk is om cliënten goed te behandelen zonder daarbij samen te werken met professionals uit andere disciplines. Om goed interprofessioneel samen te werken is het belangrijk om te weten welke factoren hieraan bijdragen (Bronstein, 2003). In het model van Bronstein blijkt de kwaliteit van interprofessioneel samenwerken afhankelijk te zijn van een aantal factoren. Interprofessionele samenwerking tussen verschillende professionals uit verschillende disciplines moet vijf factoren bevatten:

- Flexibiliteit: flexibiliteit wijst naar de bereidheid om samen te werken en bewustzijn en begrip voor de andere discipline te tonen. En ook om de eigen professionele rol enigszins los te laten.
- Nieuw gecreëerde professionele activiteiten: verwijzen naar gezamenlijke taken, programma's en structuren waarbij professionals doelen kunnen bereiken die ze alleen niet kunnen bereiken.
- Onderlinge afhankelijkheid: verwijst naar interacties tussen professionals, waarbij iedereen afhankelijk is van de ander om zijn of haar doelen en taken te bereiken.
- Gemeenschappelijke doelen: verwijst naar gedeelde verantwoordelijkheid in het hele proces van het ontwikkelen en bereiken van doelen.
- Reflectie op het proces: verwijst naar de aandacht van professionals over hun werkrelatie en samenwerkingsproces, met daarbij het geven van feedback om de relatie en effectiviteit te versterken.

Huidig onderzoek draagt bij aan kennisvermeerdering over de ervaringen van leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals met betrekking tot het interprofessioneel samenwerken binnen de specialistische voorzieningen vanuit het gespecialiseerd onderwijs. Deze voorzieningen binnen het gespecialiseerd onderwijs zijn nieuwe vormen van hulpverlening binnen het onderwijs, waarbij leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals werken met een specifieke doelgroep met een specifieke hulpvraag en ondersteuningsbehoeftes. Deze specifieke doelgroep vraagt om een goede samenwerking tussen leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals binnen de locaties van het gespecialiseerd onderwijs. Er is nog niet eerder onderzoek gedaan naar interprofessionele samenwerking binnen dit type hulpverlening. Huidig onderzoek kan bijdragen aan de kennis over de interprofessionele samenwerking tussen leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals, wat uiteindelijk moet leiden tot een sterke verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp waardoor alle kinderen optimale ontwikkelkansen worden geboden (Peeters et al., 2018).

De onderzoeksvraag die in dit onderzoek centraal staat is: *“Hoe ervaren leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals het interprofessioneel samenwerken binnen de locaties van gespecialiseerd onderwijs?”* De onderstaande deelvragen zijn opgesteld om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden:

- Hoe beoordelen leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals het interprofessioneel samenwerken volgens de vijf factoren van het model van Bronstein?
- Welke factoren zien leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals als belemmerend en bevorderend in de interprofessionele samenwerking?
- Wat levert de interprofessionele samenwerking op volgens leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals?

Methodie

Design

Huidig cross-sectionele onderzoek heeft deel uitgemaakt van onderzoeken die uitgevoerd werden door RENN4 en de Rijksuniversiteit Groningen binnen het Samenwerkingsverband 2202-PO in het kader van het Project Onderwijs en Jeugdhulp (PO) (De Boer & Douma, In Voorbereiding). Deze onderzoeken gaan over het versterken van het dekkend netwerk voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften door de doorontwikkeling van gespecialiseerd onderwijs en basisschool-plus projecten en het versterken van de basisondersteuning binnen het regulier onderwijs. In het huidige onderzoek werd inzicht verkregen in ervaringen van leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals met betrekking tot het interprofessioneel samenwerken binnen de specialistische voorzieningen vanuit het gespecialiseerd onderwijs.

Om antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag: *“Hoe ervaren leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals het interprofessioneel samenwerken binnen de locaties van gespecialiseerd onderwijs?”* werden er zowel kwantitatieve als kwalitatieve data verzameld, waarbij er zowel vragenlijsten als interviews werden afgenomen op één meetmoment. Er is gekozen voor een *mixed-methods* design om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de interprofessionele samenwerking tussen leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals. Met de kwantitatieve data kan overzichtelijk en exact worden weergegeven hoe de leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals de interprofessionele samenwerking beoordeelden. Om de kwantitatieve data meer kracht bij te zetten is er voor gekozen om verdiepende interviews te houden. Op deze manier kon er meer worden uitgevraagd over ervaringen, bevorderende en belemmerende factoren en uitkomsten van de samenwerking (Flick, 2018). Dit type onderzoek was geschikt voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen over de beoogde doelpopulatie, gezien de beperkte omvang van de doelpopulatie als gevolg van de recente introductie van het specialistische aanbod binnen het onderwijs.

Steekproef

De populatie bestond uit leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals die samenwerken binnen het onderwijs in specialistische voorzieningen. De doelpopulatie bestond uit leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals werkzaam bij het samenwerkingsverband 2202-PO op een van de volgende locaties voor specialistisch aanbod; De SO+ klas, op De Huiskamer, De Kwadraatafdeling of binnen Het Gespecialiseerd Kleuteronderwijs.

In totaal hebben acht professionals deelgenomen aan het onderzoek. Er werden vragenlijsten afgenomen en interviews gehouden met leerkrachten (n=2), jeugdhulp- of zorgprofessionals (n=2), gedragsdeskundigen (n=2), directeuren (n=1) en intern begeleiders (n=1). Dit waren 6 vrouwen en 2 mannen. Zij waren werkzaam bij de SO+ klas (n=4), De Huiskamer (n=1), De Kwadraatafdeling (n=1) en het Gespecialiseerd Kleuteronderwijs (n=1). De directeur was betrokken bij SO+ klas, De Huiskamer en het Gespecialiseerd Kleuteronderwijs.

Concepten en Instrumenten

Om deelvraag 1 te beantwoorden werden er vragenlijsten afgenomen op basis van de vijf factoren van Bronstein (2003) rondom interprofessioneel samenwerken, waarbij leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals de interprofessionele samenwerking beoordeelden op deze factoren (*kwantitatief*). Deze vijf factoren waren als volgt; *Flexibiliteit, Nieuw gecreëerde professionele activiteiten, Onderlinge afhankelijkheid, Gemeenschappelijke doelen* en *Reflectie op het proces*. Leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals vulden via het programma Qualtrics de vragenlijst *Index voor Samenwerken tussen Onderwijs en Jeugdhulp (ISJO)* in. Deze vragenlijst is de vertaalde versie van de *Interprofessional Team Collaboration in Expanded School Mental Health scale* (Mellin, Bronstein, Anderson-Butcher, Ball, & Green, 2011; Mellin, Taylor, & Weist, 2013). Deze vragenlijst is vertaald en eerder ingezet door Nederlandse onderzoekers in eerder onderzoek (Leenders et al., 2023). Aan deze vragenlijst werden drie stellingen toegevoegd door de onderzoeker om ook de factor *Gemeenschappelijke doelen* te meten. De vragenlijst (zie Bijlage 3) bevatte 28 stellingen die vielen onder de één van de vijf schalen. Op de stellingen werd met een Likertschaal geantwoord. Een voorbeeld van een stelling is: *“Als gevolg van ons samenwerken wordt de hulp aan leerlingen op nieuwe manieren uitgevoerd.”* Deze stelling hoort bij het thema: *Nieuw gecreëerde professionele activiteiten*.

Om antwoord te geven op deelvragen 2 en 3 werden er semigestructureerde interviews met leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals gehouden over de interprofessionele samenwerking (*kwalitatief*). Er werd een interviewleidraad (zie Bijlage 4) opgesteld aan de hand van de vijf factoren van Bronstein (2003). Hierin werd gevraagd naar de ervaringen met betrekking tot de factoren van interprofessioneel samenwerken van Bronstein, naar de bevorderende en belemmerende factoren en naar uitkomsten van de interprofessionele samenwerking. De eerste drie vragen gingen over de thema's functie, doelgroep en voorziening. Er werden hierbij vragen gesteld als: *“Kun je wat vertellen over je werk binnen deze*

specialistische voorziening? Wat is je functie en met welke doelgroep werken jullie?” Vragen vier tot en met negen gingen over hoe de samenwerking verloopt, wat hierbij bevorderende en belemmerende factoren zijn, wat de meerwaarde is van de samenwerking en wat de samenwerking oplevert voor leerlingen, ouders en professionals. Er werd bijvoorbeeld gevraagd: *“Wat zijn volgens jou in het algemeen knelpunten bij het interprofessioneel samenwerken en hoe kunnen ze worden opgelost?”* De overige vragen in het interview zijn opgesteld om de ervaringen met betrekking tot de thema’s van het model van Bronstein in kaart te brengen. Hierover werden onder andere de volgende vragen gesteld: *“Wat kunnen jullie samen bereiken, wat jullie zonder elkaar niet hadden kunnen bereiken?”* en *“Hoe reflecteren jullie op jullie samenwerkingsproces? Is dit voldoende?”* Afname van de vragenlijst en het interview samen duurde een uur.

Procedure

Leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals werden gevraagd door het samenwerkingsverband 2202-PO om deel te nemen aan het onderzoek wanneer zij lesgeven of hulpverleenden aan leerlingen binnen het specialistisch aanbod vanuit het gespecialiseerd onderwijs van het samenwerkingsverband 2202-PO. De professionals ontvingen via het samenwerkingsverband 2202-PO een informatieflyer over het onderzoek. Daarna zijn de respondenten nogmaals benaderd door de directeur van één van de deelnemende scholen. Vervolgens zijn de respondenten door de onderzoeker gemaild en zijn hierbij mogelijke momenten voor afname van de vragenlijst en interviews voorgesteld. Er zijn door de onderzoeker 19 respondenten benaderd, die werkzaam zijn op vijf verschillende locaties. Uiteindelijk hebben acht professionals meegedaan aan het onderzoek. De interviews met leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals werden afgenomen op de scholen waar de professionals werkzaam waren, of online via Microsoft Teams. De data werden verzameld in de winter van 2024. Er werden, na toestemming, audio-opnames gemaakt door de onderzoeker. De interviews werden opgenomen met behulp van opnameapparatuur van de onderzoeker. De informatiebrieven (zie Bijlage 1) en toestemmingsformulieren (zie Bijlage 2) en alle data die gedurende dit onderzoek werden verzameld en geanalyseerd, werden opgeslagen op de beveiligde schrijf van de Rijksuniversiteit Groningen.

Ethische kwesties

Alle betrokken leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals werden geïnformeerd over het doel van het onderzoek doordat zij van het samenwerkingsverband een informatieflyer

voor deelname aan het onderzoek hebben ontvangen. Daarna is er nogmaals door de onderzoeker een informatieflyer (zie Bijlage 1) en een toestemmingsbrief (zie Bijlage 2) verspreid. In deze geïnformeerde toestemming gaf de participant aan op de hoogte te zijn van het doel van het onderzoek en zijn of haar rechten als participant en gaf de participant toestemming voor het maken van audio-opnames. Het onderzoeksvoorstel en de hierboven beschreven onderzoeksprocedure werd geregistreerd door de Ethische Commissie afdeling Orthopedagogiek van de Rijksuniversiteit Groningen.

Analyseplan

Om antwoord te geven op onderzoeksvraag 1 werden de scores op de vragenlijst weergegeven met beschrijvende statistiek. De gegevens werden geanalyseerd met het programma SPSS. Gemiddelde scores en standaardafwijkingen op de vijf schalen werden weergegeven in een tabel. Om de onderzoeksvragen 2 en 3 te beantwoorden, werden de interviews met leerkrachten, jeugdhulp- of zorgprofessionals en andere betrokkenen gecodeerd, getranscribeerd en geanalyseerd via de kwalitatieve inhoudsanalyse. Allereerst werden de interviews getranscribeerd met het programma F4. Vervolgens zijn alle transcripten gecodeerd in het programma Atlas.ti. De transcripten werden met een vooraf opgesteld codeboek (zie Bijlage 5) deductief gecodeerd. De vijf factoren uit het model van Bronstein (2003) waren de thema's van het codeboek. De deductieve codes zijn afgeleid van de vragen uit de interviewleidraad. Ook zijn er inductieve codes ontstaan tijdens het coderen die toe werden gevoegd aan het codeboek. Hieruit kwam een overzicht met codes en bijbehorende citaten uit de interviews. Dit analyseproces leidde tot 29 codes en 157 citaten. Op basis van deze citaten werden de resultaten geschreven.

Resultaten

Hoe beoordelen leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals het interprofessioneel samenwerken volgens de vijf factoren van het model van Bronstein?

Om antwoord te kunnen geven op de eerste onderzoeksvraag zijn er vragenlijsten afgenomen bij de participanten. Tabel 1 geeft de gemiddelde scores en standaarddeviaties weer van de door leerkrachten, jeugdhulp- of zorgprofessionals en andere betrokkenen gerapporteerde variabelen in het vragenlijstonderzoek. De betrokkenen beoordelen het interprofessioneel samenwerken positief, met hoge gemiddelde scores op een schaal van 1 tot 5. Gemiddeld genomen scoren respondenten ‘mee eens’ (4) op de vraag in hoeverre ze de uitspraken herkennen met betrekking tot de samenwerking tussen leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals.

Tabel 1

Gemiddelde scores en Standaarddeviaties op het vragenlijstonderzoek.

Schaal	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Flexibiliteit	4.34	0.52
Nieuw gecreëerde professionele activiteiten	4.08	0.43
Onderlinge afhankelijkheid	3.84	0.38
Gemeenschappelijke doelen	4.29	0.42
Reflectie op het proces	3.98	0.42

Vervolgens is in de aanvullende interviews gevraagd naar de ervaringen met betrekking tot de thema's uit het model van Bronstein. Hierna zijn de resultaten uit de interviews weergegeven in deze vijf thema's: Flexibiliteit, Nieuw gecreëerde professionele activiteiten, Onderlinge afhankelijkheid, Gemeenschappelijke doelen en Reflectie op het proces.

Flexibiliteit

Het merendeel van de betrokkenen benoemt in de interviews dat er over het algemeen veel bereidheid is tot samenwerking. Zij geven aan dat ze begrip tonen voor elkaars rol door vooral veel met elkaar te communiceren. Professionals vertellen dat zij openstaan voor de ideeën van de andere discipline, en dat er hierin ook ruimte is voor discussie. Daarnaast geven

de betrokkenen aan dat het in de voorziening ook nodig is om taken van elkaar over te nemen, en hun eigen professionele rol enigszins los te laten. Zij doen dit vooral om continuïteit in de klas te kunnen bieden, bijvoorbeeld wanneer een leerkracht op dat moment niet in de klas aanwezig is en de jeugdhulp- of zorgprofessional de les opstart. Of andersom wanneer een leerling op de gang boos wordt, en de leerkracht hem of haar helpt om weer rustig te worden.

“Weet je wat het is?. Want je hebt ook een grijs gebied. Want ik ben wel de leerkracht. De hulpverlener is wel de hulpverlener. Maar het kan best wel zijn dat ik soms moet ingrijpen op een stukje zorg en dat ik met de leerling net even op de gang zit. En dat de hulpverlener dan net even een kind gaat helpen dat met rekenen bezig is. Daar ontkom je niet altijd aan. (...) Je bent volgens mij meer mens dan professional als je voor zo'n groep staat.”

Eén betrokkene uit een voorziening geeft aan dat er minder bereidheid is bij de samenwerkingspartner tot samenwerking met de andere discipline.

Nieuw gecreëerde professionele activiteiten

De meerderheid van de professionals geeft aan in de interviews dat zij gezamenlijk doelen kunnen bereiken die ze alleen niet hadden kunnen bereiken. Voorbeelden hiervan zijn dat de samenwerking in de voorziening ervoor gezorgd heeft dat er leerlingen op school zijn blijven zitten die anders in een thuiszitterssituatie waren gekomen. Of dat leerlingen vaardigheden hebben geleerd waardoor ze door kunnen stromen naar een vervolgplek.

“Want ik denk dat (...) vorig jaar anders de kans heel groot was geweest dat er 5 thuiszitters waren gekomen binnen deze school. (...) Nou dat zijn best wel overstijgende, best wel grote dingen.”

Ook vertellen veel betrokkenen dat er binnen de samenwerking tussen de leerkracht en de jeugdhulp- of zorgprofessional nieuwe activiteiten ontstaan om de leerlingen verder te helpen. Voorbeelden hiervan zijn hulp bij de overgang naar het middelbaar onderwijs, lessen over sociale ontwikkeling of seksualiteit, of interventies vanuit de jeugdhulporganisatie, die de leerkracht en jeugdhulp- of zorgprofessional samen uitvoeren.

Onderlinge afhankelijkheid

De meeste betrokkenen geven aan dat zij onderling afhankelijk van elkaar zijn om hun doelen te bereiken. Professionals vertellen dat ieder zijn perspectief en expertise nodig is om uiteindelijk een plek op een school te realiseren voor deze leerlingen. Voorbeelden hierbij zijn dat er door de jeugdhulp- of zorgprofessional gewerkt wordt aan de voorwaarden voor een

leerling om in de klas te kunnen zitten, om vervolgens ervoor te kunnen zorgen dat een leerling kan werken aan zijn didactische doelen. Of bijvoorbeeld dat een leerling in De Huiskamer kan ontprikkelen vanuit een drukke taxi, zodat hij later weer mee kan doen in de klas. Een ander voorbeeld is een leerkracht die in de klas de gedragsmatige doelen van een leerling ondersteunt en versterkt in de praktijk. Bovendien kan een jeugdhulp- of zorgprofessional observeren wat triggers bij een leerling kunnen zijn in de klas, zodat een leerkracht hier rekening mee kan houden. Professionals geven aan dat zij zonder elkaar dit niet hadden kunnen bereiken, en dat elkaars expertise van enorm belang is. De respondenten benadrukken dat het hierbij belangrijk is om goed onderscheid te maken in taken en rollen, om ervoor te zorgen dat de professionals ook taken doen die bij hun functie en deskundigheid passen.

“Dus daarin ben je afhankelijk van elkaar, en ik denk ook in het leren begrijpen van een leerling, en in het leren begrijpen van het systeem om een leerling heen. En dan heb ik het vooral, wat ik noemde. Een leerkracht die reageert heel erg op het gedrag. En wij kijken naar de reden achter het gedrag, nou die uitleg geven. Maar daarbij ook de uitleg van de leerkracht van waar moet een kind aan voldoen wil hij in een klas goed kunnen functioneren. Wil die in het groepsproces bij kunnen blijven. Daarin kun je ook niet zonder mekaar. Dat je dat die kennis uitwisselt, daar steeds meer begrip voor elkaar kunt tonen.”

Gemeenschappelijke doelen

Het merendeel van de betrokkenen geeft aan dat er gemeenschappelijke doelen aanwezig zijn, en dat dit begint met een gedeelde visie. Binnen sommige voorzieningen wordt er verschil gemaakt in didactische doelen enerzijds, en doelen gericht op zorg, gedrag of sociaal-emotionele ontwikkeling anderzijds. In andere voorzieningen is dit onderscheid minder aanwezig, en gaat dit meer samen. Bovendien zijn er meer overstijgende doelen aanwezig, zoals de leerling een plek op school bieden of een fijne perspectiefplek zoeken. Desondanks erkennen betrokkenen dat het soms uitdagend kan zijn om de doelstellingen helder voor ogen te houden, en dat men zich soms verliest in de dagelijkse gang van zaken.

“Nou, ik heb wel gemerkt het afgelopen jaar dat we ook wel veel blijven hangen in de waan van de dag. En dat we soms het doel nog wel eens uit het oog zijn verloren geraakt. En dat geldt niet alleen voor het gemeenschappelijke doel, maar ook voor de kleine doelen die we per kind hebben. En ik hoop dat wij de komende tijd dat stuk weer actief terugpakken. Want je kunt niet anders dan werken met een doel in dit proces!”

De professionals vertellen dat doelen rondom een leerling in samenspraak met elkaar worden ontwikkeld. Leerkracht en jeugdhulp- of zorgprofessional zijn op de hoogte van elkaars

doelen en zijn onderling afhankelijk van elkaar om deze doelen te bereiken. Ook geven zij aan dat zij een gedeelde verantwoordelijkheid voelen voor het realiseren van deze doelen. Ouders en andere relevante betrokkenen, zoals intern begeleiders of gedragsdeskundigen, worden ook vaak bij het proces van doelen ontwikkelen betrokken. Echter, in één voorziening geeft een respondent aan dat er geen doelen voor de leerlingen worden ontwikkeld. Volgens deze betrokkene is dat jammer, omdat het formuleren van doelstellingen juist de mogelijkheid biedt om te onderzoeken wat een geschikte vervolgplek zou kunnen zijn voor het kind.

Reflectie op het proces

Alle betrokkenen benoemen in de interviews dat zij reflectie op het proces erg belangrijk vinden voor een goede samenwerking. De respondenten geven wisselend aan of zij de momenten van reflectie voldoende vinden. Over het algemeen is in de meeste voorzieningen om de paar weken een overleg gepland. Ook geven de professionals aan dat het binnen het proces van reflectie erg belangrijk is dat de directie en gedragsdeskundigen betrokken zijn en dit proces aansturen. Betrokkenen suggereren dat hun onderlinge relatie nog kan worden versterkt door meer tijd te nemen voor reflectie.

“En dan denk ik even aan de gedragswetenschappers vanuit het onderwijs en vanuit de jeugdhulp en ook van het management laag, hè? Die moeten daarin ook ondersteunen. Die moeten ook met elkaar goed in gesprek zijn. Op tijd bijsturen. Dat hebben we de laatste tijd te weinig gedaan en dan zie je dus ook dat dat jeugdhulpverleners, of onderwijzers daarin vastlopen. Die hebben gewoon dat echt wel nodig. Je moet dat goed faciliteren om het te laten slagen.”

Welke factoren zien leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals als belemmerend en bevorderend in de interprofessionele samenwerking?

Belemmerende factoren

Uit de interviews met de professionals komen een aantal belemmerende factoren naar voren. Dit zijn onder andere een verschillende visie en onduidelijke verwachtingen, onvoldoende elkaars taal spreken, onvoldoende communicatie en reflectie op het proces, onvoldoende ondersteuning voor de professionals, onduidelijkheid in wet-, regelgeving en financiering, gebrek aan toegang tot elkaars systemen en het onvoldoende vormen van een team. Het merendeel van de betrokkenen geeft aan in de interviews dat een effectieve interprofessionele samenwerking begint met een gedeelde visie en heldere verwachtingen. Wanneer de visie en de verwachting op voorhand niet duidelijk zijn, kan dit belemmerend

werken in de samenwerking. Een respondent vertelt dat er binnen het onderwijs en de zorg verschillende visies kunnen zijn met betrekking tot wat goed is voor de ontwikkeling van het kind.

“Ik denk toch ook dat het de visie is soms. Vanuit school zijn we natuurlijk heel erg gericht op schoolgang. Je moet, in principe is het doel natuurlijk ook in de klas zijn. Bezigt zijn met school. En vanuit daaruit dan heb je soms ook dat je merkt dat vanuit de zorg van oké, maar we gaan bijvoorbeeld meebewegen. Misschien kunnen we het zo doen. Misschien kunnen we het zo doen dat we denken van ja, maar dan belemmer je uiteindelijk de schoolgang. Of dan heeft dat niet invloed op de schoolgang. Als in, het doel is de schoolgang. Als je dan zegt van ik ga nu bepaalde aanpassingen doen, belemmer je dan niet uiteindelijk de schoolgang. Zeg maar dat soort discussies.”

Ook wordt aangegeven door de betrokkenen dat door onduidelijke verwachtingen van elkaar de interprofessionele samenwerking binnen één van de voorzieningen onverwacht is gestopt.

“Nou wat de knelpunten zijn geweest, dat is met name met wat hoe kunnen we toevoegen, wat kunnen we doen, en hoe gaat dat er dan uitzien, wat zijn de verwachtingen die niet duidelijk waren. Gek genoeg heeft iedereen het overstijgende stuk wel voor ogen en daar komen we dan ook wel, maar de weg ernaar toe dat gaf wat, hobbels en bobbel want de een ging rechts en de ander ging links dus we snapten elkaar niet zo goed.”

Daarnaast vertelt een betrokkene vanuit het onderwijs hierbij dat zij vanuit het onderwijs onvoldoende hebben stilgestaan bij de kloof tussen het onderwijs en de jeugdhulpverlening, en dat zij op voorhand hadden verwacht dat de jeugdhulp- of zorgprofessional goed kon integreren binnen de onderwijssetting. Ook binnen andere voorzieningen benadrukken respondenten dat het belangrijk is om de verwachtingen vooraf goed helder te hebben, zij vertellen dat er anders een risico bestaat dat de jeugdhulp- of zorgprofessionals worden gezien als onderwijsassistent. Dit onderstreept hoe belangrijk het is dat de verwachtingen omtrent ieders rol helder zijn vastgesteld. Een andere belemmerende factor is het onvoldoende spreken van elkaars taal. Een betrokkene vertelt dat duidelijk is geworden dat het onderwijs en de jeugdhulp- of zorgpartner hetzelfde doel voor ogen hebben, maar dat ze het anders zien, door hun verschillende disciplines. Soms spreken ze ook dezelfde taal niet en bevragen ze elkaar onvoldoende op wat ze dan bedoelen. Aansluitend hierop is de belemmerende factor dat er onvoldoende tijd is voor communicatie en reflectie op het proces. Hoewel er wel reflectie plaatsvindt op de leerdoelen van de leerlingen, wordt het samenwerkingsproces onvoldoende belicht. Ook vertellen

jeugdhulp- of zorgprofessionals hierbij dat de snelheid waarin het onderwijs verloopt belemmerend is voor een goede samenwerking, doordat er weinig ruimte is voor reflectie op en investering in de samenwerking. Daarnaast noemt een betrokkene als belemmerende factor dat er aanvankelijk onvoldoende ondersteuning was voor de jeugdhulp- of zorgprofessionals in de voorziening, maar dat dit inmiddels is verbeterd door middel van werkbegeleiding. Ook wordt als belemmerende factor opgemerkt dat er binnen de jeugdhulpverlening weinig continuïteit en stabiliteit is, dit zorgt ervoor dat het voor de leerlingen binnen de voorzieningen het lastig is om een fijne vertrouwensrelatie met de jeugdhulp- of zorgprofessional op te bouwen. Tevens vinden professionals dat het belemmerend werkt dat professionals geen toegang hebben tot elkaars systemen. Dit bemoeilijkt de samenwerking, omdat het de communicatie met elkaar lastig maakt. Ook wordt opgemerkt door de betrokkenen dat het lastig is om ervoor te zorgen dat de professionals vanuit het onderwijs en de jeugdhulp- of zorgorganisatie samen een hecht team vormen, vanwege zaken zoals moeilijkheden rondom gezamenlijke activiteiten en verschillende arbeidsomstandigheden. Een voorbeeld hiervan is dat jeugdhulp- of zorgprofessionals om 09:00 beginnen, terwijl er binnen het onderwijs om 08:00 begonnen wordt. Eén betrokkene wijst nog op belemmerende factoren met betrekking tot wet- en regelgeving en financiering, waarbij moet worden voldaan aan eisen zowel vanuit onderwijs als vanuit jeugdhulp. Ook de financiering van de specialistische voorzieningen is nog niet goed bestendigd, wat resulteert in onzekerheid in het voortbestaan ervan. Eén voorziening werkt nog op basis van individuele beschikkingen, dit werkt belemmerend omdat de voorziening financieel volledig afhankelijk is van slechts één of twee leerlingen die deze beschikkingen ontvangen.

Bevorderende factoren

In de interviews is aan de betrokkenen gevraagd wat bevorderende factoren binnen de samenwerking zijn, deze factoren betreffen met name aspecten als vertrouwen, een heldere visie en duidelijke verwachtingen, onderlinge afhankelijkheid en het benutten van elkaars expertise en de reflectie op het samenwerkingsproces. De respondenten benadrukken dat het bevorderend werkt in de samenwerking als alle professionals open staan voor de samenwerking met professionals van de andere expertise. Daarbij is onderling vertrouwen essentieel. Een heldere visie en duidelijke verwachtingen bevorderen eveneens de samenwerking, doordat professionals daardoor hun eigen expertise effectief kunnen inzetten. Daarnaast noemen de professionals dat het bevorderend is in de samenwerking dat zij wederzijds afhankelijk van elkaar zijn bij het realiseren van doelen. Een voorbeeld hierbij is dat jeugdhulp- of

zorgprofessionals goed de context rondom een leerling in kaart kunnen brengen, waarbij leerkrachten zich kunnen focussen op het groepsproces in de klas. Het betrekken van het gezinssysteem rondom een leerling wordt ook als bevorderend ervaren. Ook vinden betrokkenen dat het bevorderend werkt om doelen op te stellen en deze te blijven evalueren. Evenals dat reflectie op het proces van samenwerken een belangrijke bevorderende factor is. Daarnaast wordt de betrokkenheid van de directie bij het aansturen van dit proces als belangrijk ervaren. Het nemen van tijd om elkaar te leren kennen en het onderhouden van regelmatig contact worden eveneens genoemd als bevorderende aspecten binnen de samenwerking.

“Vertrouwen is heel belangrijk. Wat we net benoemden, verwachtingen uitspreken is echt wel essentieel, dat dat meewerkt. En een nou een directie ook die het team meeneemt en daar achter staat zeg maar, ik werk heel intensief, ik spreek minimaal 1 keer in de maand met de directrice. (...) Dat is ook wel essentieel, dat de directie er achter staat en dat ook breed uitdraagt naar het team. En daar ook investeren in mekaar, dus die koffiemomenten...”

Wat levert de interprofessionele samenwerking op volgens leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals?

In de interviews geven betrokkenen aan dat samenwerking tussen leerkrachten, jeugdhulp- of zorgprofessionals en andere betrokkenen binnen de specialistische voorzieningen voor de leerlingen veel oplevert. In de eerste plaats zorgt de samenwerking ervoor dat er een schoolplek voor de leerlingen geboden wordt. Zij krijgen weer een kans om zich te ontwikkelen, nadat zij een lange tijd thuis hebben gezeten of dreigden uit te vallen binnen het onderwijssysteem. Kinderen krijgen weer vertrouwen in henzelf en in het onderwijssysteem. Elk kind heeft immers recht om zich te ontwikkelen, volgens de betrokkenen. Naast dat zij weer een plek krijgen op een school, is het voor deze leerlingen van grote meerwaarde dat zij zich bevinden in een onderwijsomgeving die afgestemd is op hun ondersteuningsbehoeften. De ondersteuning sluit veel nauwkeuriger aan bij de ondersteuningsvraag van deze leerlingen. Ook is het voor de leerlingen enorm van meerwaarde dat zij begeleiding en behandeling mogen ontvangen in de veilige, schoolse setting. Het is fijn dat zij onderwijs en hulpverlening geïntegreerd kunnen ontvangen, hierdoor is het veel meer op maat voor de leerlingen en kunnen zij echt aan hun eigen leerdoelen werken. Doordat zij de behandeling op school ontvangen, bevordert dit ook de overdracht van de geleerde vaardigheden naar de klasomgeving. Wat tijdens sessies of interventies met jeugdhulp- of zorgprofessionals geleerd wordt, kan direct worden toegepast in de klas. Dit heeft meer impact dan wanneer de behandeling

plaatsvindt buiten de schoolomgeving, geïsoleerd van de dagelijkse leercontext van het kind. Daarnaast noemen de respondenten dat het ook van meerwaarde is voor de leerlingen dat de verbinding met thuis kan worden gemaakt door de jeugdhulp- of zorgprofessional. Betrokkenen van de SO+ klas en Het Gespecialiseerd Kleuteronderwijs geven aan dat het van meerwaarde is dat er tijdens het verblijf van de leerling in de SO+ klas of Het Gespecialiseerd Kleuteronderwijs wordt gezocht naar een passende perspectiefplek voor de leerling. Dit kan variëren van dagbesteding, het medisch orthopedagogisch centrum, tot terugkeer naar het SO, SBO of het vervolgonderwijs.

“Wat ontzettend mooi is om te zien, is dat je kinderen die lang hebben thuis gezeten, dat die gewoon weer naar school kunnen! (...) En je ziet best wel veel kinderen doorstromen, dus je ziet kinderen vaardigheden leren, vertrouwen opbouwen, waardoor ze gewoon weer verder kunnen in het onderwijssysteem. (...) En er wordt er steeds gekeken van, hé. Maar hoe zorgen we ervoor dat dat we jou kunnen laten ontwikkelen? En wat is voor jou een fijne passende plek waar je goed tot je recht komt? En, daar zien we gewoon wel meerdere voorbeelden van bij kinderen die dat dat gewoon lukt!”

De betrokkenen geven aan in de interviews dat de samenwerking in de specialistische voorziening voor ouders kan opleveren dat hun kind weer naar school gaat, dat er wordt gezocht naar een vervolgplek en ook dat ouders ondersteuning kunnen krijgen van de jeugdhulp- of zorgprofessional. Professionals vertellen dat het voor ouders oplevert dat hun kind een plek heeft op een school, in plaats van thuis zit zonder onderwijs. Zij noemen dat ouders zien dat hun kind weer tot leren komt, ondanks dat ouders vaak geen hoop of verwachtingen meer hadden. Ook wordt er actief wordt gezocht naar een passende vervolgplek voor de leerling. Bovendien noemen de betrokkenen dat de jeugdhulp- of zorgprofessional ondersteuning kan bieden bij acceptatie en rouwverwerking, met name wanneer de uiteindelijke vervolgplek toch anders is dan gehoopt, bijvoorbeeld wanneer dit naar een dagbestedingsplek leidt. Het nauwe contact dat de jeugdhulp- of zorgprofessional onderhoudt met het gezinssysteem rondom de leerling, zorgt ervoor dat ouders ook begeleiding kunnen ontvangen.

“Wat wij ook doen is de verbinding met thuis ook proberen te versterken en kijken wat we daar kunnen doen. We doen ook huisbezoekjes en zo. Dat is hartstikke waardevol. Heel laagdrempelig. Geen oordeel of wat dan ook. Maar dit zijn allemaal kinderen die wel uit een moeilijke situatie, gezinssituatie komen. Dus, nou ja, ik doe dat dan met een collega. Maar dan proberen we ook uit te stralen. Zo van, nou, we komen hier niet om te oordelen of wat dan ook. Maar kunnen we iets voor jullie betekenen, weet je wel? Dat

ze zich ook, nou ja, vertrouwd gaan voelen met de school. Want vaak de leerkracht en ouder... Staat heel ver uit elkaar. Terwijl wij zijn gewend. Die driehoek, hè. We moeten juist met elkaar samenwerken!”

In de interviews wordt aangegeven dat de interprofessionele samenwerking voor de leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals oplevert dat zij van elkaar kunnen leren en dat zij bewust worden van en kritisch reflecteren op hun eigen handelen. Betrokkenen geven aan dat de verschillen in expertise en perspectief gebruikt kunnen worden door leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals om meer gespecialiseerd te raken. In plaats van een belemmering, zouden deze verschillen gezien moeten worden als een kans. Een voorbeeld hierbij is dat de jeugdhulp- of zorgprofessional een voorbeeldfunctie kan zijn richting leerkracht in de omgang met specifiek gedrag. Ook vertelt een professional dat doordat leerkrachten meer gespecialiseerd raken, dit kan zorgen dat er meer richting preventie ingezet kan worden, doordat de competenties van de leerkracht toenemen en zij deze in de toekomst kunnen inzetten, wellicht zonder hulp van de jeugdhulp- of zorgprofessional. Tevens noemen de respondenten dat de jeugdhulp- of zorgprofessional kan leren over het groepsproces. Ook is het van meerwaarde dat de jeugdhulp- of zorgprofessional de leerlingen kan observeren en behandelen in een reële schoolomgeving, waardoor de overgang van behandeling naar het dagelijks leven wordt vergroot.

“Het geeft een enorme verrijking in het perspectief. Wij leerkrachten ervaren handelingsverlegenheid, zeg maar, die wordt, die wordt veel minder. Omdat daar waar ze zelf niet bij kunnen of waar ze geen tijd voor hebben, of waar ze niet juiste handvat voor hebben. Dat heeft die jeugdhulpverlener wel, dus die brengt dat in de school. En voor de jeugdhulpverlener levert het op dat, ze kunnen meteen kunnen behandelen in een hele reële setting. Het is, het is een hele mooie oefenen setting. Je bent hier echt in een school.”

Ook noemt een betrokkene dat doordat de jeugdhulp- of zorgprofessional zich richt op de zorgdoelen van de leerlingen, de leerkracht weer toekomt aan lesgeven.

“Nou kijk, zeker in het speciaal onderwijs, als leerkracht wil je ook wel bezig zijn met het werk waar je voor gekozen hebt. En dat is lesgeven. Kinderen de lesstof bijbrengen. En veel leerkrachten in het speciaal onderwijs moeten ook bezig zijn met dat hele zorggedeelte wat erbij komt kijken. Daar kies je ook voor. Maar het is wel heel prettig als er een zorgprofessional naast je staat. Die juist oog heeft voor dat stuk. Die op die manier systemisch te werk kan gaan. Die analytisch is. Die observerend is. Zodat je als

leerkracht ook beter toekomt aan het eigenlijke werk wat jij gekozen hebt. Ja. Dus dat is de meerwaarde.”

Tevens vinden de professionals dat de samenwerking zorgt voor bewustwording van de professionals over het eigen handelen. Door elkaar kritisch te bevragen en elkaar feedback te geven, worden zij gestimuleerd om te reflecteren op hun eigen werkwijze en om kritisch na te denken over hun eigen handelen.

In de interviews is ook aan de betrokkenen gevraagd wat de interprofessionele samenwerking nog niet oplevert. Professionals vanuit de SO+ klas erkennen dat, ondanks de samenwerking in de specialistische voorziening, er niet voor alle leerlingen een passende plek kan worden gerealiseerd. Zij vragen zich af of er, ondanks de ondersteuning die geboden wordt, niet altijd een groep zal zijn die dat ook niet redt. Dit roept bij hen de vraag op of er in Nederland wel voldoende voorzieningen zijn voor deze specifieke groep leerlingen om onderwijs te volgen. Aansluitend hierop vragen andere respondenten zich af of passend onderwijs wel biedt wat het zou moeten bieden. Zij vragen zich af hoe het kan dat er zo'n grote groep thuiszitters is. Tegelijkertijd merken zij dat er op dit moment zowel politiek als maatschappelijk veel aandacht is voor deze initiatieven, en dat er een aanzienlijke bereidheid is van alle betrokkenen om zich in te zetten voor deze groep kinderen.

Een betrokkene vanuit De Huiskamer geeft aan dat de voorziening waarin leerlingen even uit de klas kunnen om te ontprykkelen op de lange termijn wel hetgeen is wat de leerlingen nodig hebben. De betrokkene geeft aan dat deze leerlingen misschien meer gebaat zijn bij een jeugdhulp- of zorgprofessional in de klas, dan bij een tijdelijke oplossing in de vorm van De Huiskamer.

Discussie

Bevindingen

Voorafgaand aan het onderzoek is er een hoofdvraag met drie deelvragen opgesteld. De hoofdvraag luidt als volgt: “*Hoe ervaren leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals het interprofessioneel samenwerken binnen de locaties van gespecialiseerd onderwijs?*”. In dit hoofdstuk zal er antwoord gegeven worden op de drie deelvragen om vervolgens de hoofdvraag te beantwoorden.

Deelvraag één is als volgt geformuleerd: “*Hoe beoordelen leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals het interprofessioneel samenwerken volgens de vijf factoren van het model van Bronstein?*”. De professionals beoordelen de interprofessionele samenwerking positief, zoals blijkt uit de hoge gemiddelde scores op de vijf schalen uit het vragenlijstonderzoek. In aanvullende interviews delen betrokkenen hun ervaringen met betrekking tot de vijf thema's uit het model van Bronstein. De meeste professionals vertellen over het thema *Flexibiliteit* dat er veel bereidheid is tot samenwerking, dat zij openstaan voor elkaars ideeën en dat professionals hun professionele rol enigszins los kunnen laten wanneer dit nodig is. Bereidheid tot samenwerking is ook in eerder onderzoek gevonden als een cruciale voorwaarde voor een succesvolle samenwerkingspraktijk. Hierbij is het noodzakelijk dat professionals zich bewust zijn dat ze zonder elkaar hun doelen niet kunnen bereiken (CHSRF, 2006; Suter et al., 2009). Deze bevindingen sluiten aan bij het thema *Nieuw gecreëerde professionele activiteiten*, waarbij betrokkenen in de interviews vertellen dat zij gezamenlijk doelen kunnen bereiken die anders moeilijk haalbaar zouden zijn geweest. Daarnaast ontstaan er binnen de samenwerking nieuwe activiteiten of interventies voor de leerlingen. Over het thema *Onderlinge afhankelijkheid* noemen de respondenten dat zij onderling afhankelijk van elkaar zijn om hun doelen te bereiken en dat ieders perspectief en expertise hierbij nodig is. Zij merken hierbij op dat het belangrijk is om goed onderscheid te maken in taken en rollen. Dit blijkt ook uit onderzoek van Suter en collega's (2009) waarbij goed wederzijds begrip van de professionele rollen en verantwoordelijkheden, en de behoefte aan professionele autonomie belangrijke succesfactoren zijn voor samenwerking. De meerderheid van de professionals benadrukt het belang van het hebben van *Gemeenschappelijke doelen*. Voorbeelden van doelen voor leerlingen in de specialistische voorziening omvatten zowel didactische doelstellingen als doelstellingen op het gebied van zorg, gedrag en sociaal-emotionele ontwikkeling. Doelen worden ontwikkeld in overleg met leerkrachten, jeugdhulp- of zorgprofessionals en andere betrokkenen, waarbij zij een gedeelde verantwoordelijkheid voelen voor het realiseren van deze doelen. Ook uit eerdere onderzoeken blijkt dat het formuleren van duidelijke doelstellingen voor het team een

belangrijke factor voor effectieve samenwerking (Xyrichis & Lowton, 2008). Bij het thema *Reflectie op het proces* benadrukken alle betrokkenen het belang van reflectie voor een effectieve samenwerking, maar hebben ze verschillende meningen over de frequentie en kwaliteit van reflectiemomenten. De respondenten suggereren dat meer tijd besteden aan reflectie kan bijdragen aan het versterken van onderlinge relaties. Uit eerder onderzoek blijkt ook dat het continu willen leren en reflecteren op eigen en elkaars handelen belangrijke competenties zijn voor effectieve samenwerking (Suter et al., 2009). Reflecteren op de samenwerking kan helpen bij het signaleren van ontwikkelpunten, herkennen van niet-werkende interactiepatronen, creëren van draagvlak en zorgen voor rolverduidelijking, wat op zijn beurt weer kan leiden tot het verhogen van het werkplezier van professionals (Van Dongen et al., 2022).

De scores op het vragenlijstonderzoek zijn hoog in vergelijking met eerder onderzoek in Nederland waarbij de vragenlijst (ISOJ) is ingezet. Op elke schaal in de vragenlijst zijn hogere gemiddelde scores vermeld dan is gevonden in eerder onderzoek naar de interprofessionele samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs in het SO & VSO (Leenders et al., 2023). Over het thema *Flexibiliteit* bestaan verschillen in vergelijking met dit eerdere onderzoek, bijvoorbeeld over het loslaten van de eigen professionele rol. In eerder onderzoek wordt benoemd in interviews dat de *'klas van de leerkracht is, en het aan de hulpverlener is om daar toegelaten te worden'*. Echter, in huidig onderzoek vertellen professionals dat zij hun eigen professionele rol kunnen loslaten wanneer dit nodig is. Een verklaring voor deze verschillen zou kunnen zijn dat de jeugdhulp- of zorgprofessional continu aanwezig is in de klas, waarbij dit in eerder onderzoek ging om een aantal specifieke lessen. Wanneer de samenwerkingspartners fysiek bij elkaar aanwezig zijn, bevordert dit de samenwerking. Dit blijkt uit ook eerdere onderzoeken waarin wordt gesteld dat de intensiteit van het samenwerken afhankelijk is van de mate van fysieke nabijheid (Gerritsen & Nauta, 2008; Engbers, 2012). Gezamenlijk werken op dezelfde locatie bevordert het samenwerken, omdat het zorgt voor meer informeel contact waardoor het wederzijds begrip toeneemt (Cameron et al., 2014). Overeenkomsten in de beide onderzoeken bij het thema *Flexibiliteit* zijn de bereidheid om samen te werken en ruimte te creëren voor het andere perspectief. Over het thema *Nieuw gecreëerde professionele activiteiten* wordt in het eerdere onderzoek gewezen op de recente introductie van de gezamenlijke programma's als verklaring voor de relatief lage scores op deze schaal. In huidig onderzoek vertellen professionals dat zij gezamenlijk nieuwe activiteiten verrichten waarbij zij doelen kunnen bereiken die zij zonder elkaar niet hadden kunnen bereiken. De samenwerking in huidig onderzoek loopt langer en is intensiever, aannemelijk is

dat professionals daarom benoemen dat zij door de samenwerking met de andere professie nieuwe activiteiten kunnen ontwikkelen. Betreffende het thema *Onderlinge afhankelijkheid* is in beide onderzoeken overeenstemming over de manier waarop professionals afhankelijk van elkaar zijn om hun doelen te bereiken. In beide onderzoeken wordt er over *Gemeenschappelijke doelen* opgemerkt dat er een gedeelde verantwoordelijkheid bestaat in het ontwikkelen en bereiken van doelen. De inhoud van de doelen verschilt, waarbij dit met name verklaard kan worden door een andere doelgroep en functie van de specialistische voorziening. Waarbij het doel in eerder onderzoek was om door middel van lessen een positievere groepsdynamiek te ontwikkelen, is dat in huidig onderzoek om een plek met voldoende ondersteuning op een school te bieden voor een leerling. Over *Reflectie op proces* is er overeenstemming in beide onderzoeken over dat er inhoudelijk genoeg wordt gereflecteerd, maar dat het proces van samenwerken onvoldoende wordt belicht. In beide onderzoeken komt reflectie op het proces als aandachtspunt naar voren om de interprofessionele samenwerking nog te versterken (Leenders et al., 2023). Dit aandachtspunt sluit aan bij wat er in eerdere literatuur wordt genoemd, namelijk dat reflectie op het proces een belangrijke factor is voor succesvolle samenwerking (Suter et al., 2009; De Waal, 2018; Van Dongen et al., 2022).

De tweede deelvraag is: *“Welke factoren zien leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals als belemmerend en bevorderend in de interprofessionele samenwerking?”*. Betrokkenen merken in de interviews een aantal factoren als belemmerend op binnen de interprofessionele samenwerking. Dit zijn onder andere een verschillende visie en onduidelijke verwachtingen, onvoldoende elkaars taal spreken, onvoldoende communicatie en reflectie op het proces, onvoldoende ondersteuning voor de professionals, onduidelijkheid in wet-, regelgeving en financiering, gebrek aan toegang tot elkaars systemen en het onvoldoende vormen van een team. Dit komt ook naar voren uit eerder onderzoek naar de samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs waarbij gebrek aan afstemming, onduidelijke verantwoordelijkheden en complexe financieringsstromen als belemmerende factoren in de samenwerking blijken (Cameron et al., 2014; Schleurholts & Wildeboer, 2021; Van der Grinten et al., 2018; Smeets & Van Veen, 2018). Opvallend is dat uit deze eerdere onderzoeken blijkt dat ook de diversiteit in jeugdhulp- of zorgpartners als belemmerende factor wordt gemeld, wat in huidig onderzoek niet als belemmerende factor is gemeld. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er in huidig onderzoek stabiliteit in jeugdhulp- en zorgpartners wordt ervaren. Stabiliteit in samenwerkingspartners blijkt ook uit eerdere onderzoek essentieel voor een effectieve samenwerking. Op die manier kunnen leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals

investeren in hun samenwerkingsrelatie (Schleurlholts & Wildeboer, 2021). Daarnaast is in de interviews aan de professionals gevraagd wat bevorderende factoren binnen de samenwerking zijn, deze factoren betreffen met name aspecten als vertrouwen, heldere verwachtingen, onderlinge afhankelijkheid en het benutten van elkaars expertise, het opstellen en evalueren van doelen, een betrokken directie en reflectie op het samenwerkingsproces. Dit komt overeen met de Nederlandstalige en internationale literatuur waarbij respect en wederzijds vertrouwen van belang zijn in de samenwerking (Jortveit, 2022), evenals het toewerken naar doelen (Hesjedal et al., 2013). Een aanwezige directie met sterk leiderschap en goede werkbegeleiding werden ook al eerder gevonden als bevorderende factoren voor effectieve samenwerking. Dit komt omdat het professionals helpt zich zelfverzekerd te voelen in hun rol, begrip te krijgen voor de doelstellingen en het bijdraagt aan betere gezamenlijke resultaten (Cameron et al., 2014; Regen et al., 2008). Ook de aanwezigheid van een gezamenlijke visie, duidelijke verantwoordelijkheden en verwachtingen, en deskundigheid van de professionals zijn al eerder naar voren gekomen in onderzoek als bevorderende factoren binnen de samenwerking (Schleurlholts & Wildeboer, 2021; Van der Grinten et al., 2018; Smeets & Van Veen, 2018).

De derde deelvraag is: *“Wat levert de interprofessionele samenwerking op volgens leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals?”*. Respondenten geven aan in de interviews dat de interprofessionele samenwerking veel oplevert voor leerlingen, hun ouders en voor de professionals. Voor leerlingen biedt het hun niet alleen een schoolplek, maar ook afgestemde ondersteuning, begeleiding en behandeling in een veilige schoolse setting passend bij hun ondersteuningsvraag. Bovendien wordt de verbinding met thuis versterkt en wordt actief gezocht naar passende vervolgplekken voor de leerlingen. Het aanbieden van een tussenvoorziening voor de groep potentiële thuiszitters is één van de aanbevelingen uit de studies van Lubberman et al. (2019) en Schroevers en Van Eck (2020) om het aantal thuiszitters te verminderen. Huidig onderzoek toont aan dat interprofessionele samenwerking tussen leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals binnen de specialistische voorzieningen zoals de SO+ klas een effectieve oplossing kan zijn voor deze specifieke groep leerlingen. Voor ouders levert het op dat hun kind weer naar school gaat en er actief wordt gezocht naar een passende vervolgplek. Ouders zien hun kind weer tot leren komen, krijgen zelf ook begeleiding en ondersteuning, en hebben nauw contact met jeugdhulp- of zorgprofessionals. Dit nauwe contact vanuit de jeugdhulp- en zorgpartner wordt vaak als meer ondersteunend ervaren dan wat er alleen vanuit het onderwijs geboden kan worden. Onderzoek toont aan dat leerkrachten in het speciaal onderwijs het vaak moeilijk vinden om ouders te betrekken bij

besluitvormingsprocessen over de zorg en het onderwijs van hun kind. Daarbij blijkt het voor leerkrachten lastig om een tweerichtingsgesprek te voeren en niet alleen een professioneel advies te geven (Leenders et al., 2019; 2021). Juist hier kan de jeugdhulp- of zorgprofessional van toegevoegde waarde zijn. We weten dat ouders veel waarde hechten aan informeel contact met de leerkracht. De jeugdhulp- of zorgprofessional kan doormiddel van informele gesprekken en huisbezoeken in deze behoefte voorzien, bovendien kan dit contact de ouderbetrokkenheid vergroten. (Leenders et al., 2016; Turnbull et al., 2011). Binnen de interprofessionele samenwerking kunnen professionals veel van elkaars perspectief en expertise leren, wat hun specialisatie bevordert. Uit onderzoek weten we dat leerkrachten in het speciaal (basis) onderwijs regelmatig te maken krijgen met verschillende vormen van internaliserend en externaliserend gedrag. Dit kan leiden tot handelingsverlegenheid en emotionele uitputting bij leerkrachten. Door de aanwezigheid van de jeugdhulp- of zorgprofessional in de klas, die de leerkracht kan ondersteunen en ontlasten, zou dit kunnen bijdragen aan het beroepsmatig welzijn en de professionalisering van de leerkracht. Dit kan op zijn beurt de continuïteit en kwaliteit van het onderwijs voor kwetsbare leerlingen verbeteren (Van den Brink & Tick, 2020). Tevens levert de samenwerking op dat jeugdhulp- of zorgprofessionals kunnen behandelen in een reële schoolomgeving, waardoor de overgang van behandeling naar het dagelijks leven wordt vergroot. Ook kunnen zij leren over groepsprocessen, terwijl leerkrachten zich meer kunnen focussen op het lesgeven dankzij de ondersteuning bij zorgtaken. De samenwerking stimuleert daarnaast bewustwording over en kritische reflectie op het eigen handelen door feedback en vragen van collega's. Ondanks de interprofessionele samenwerking in de specialistische voorzieningen erkennen betrokkenen dat er niet voor alle leerlingen een passende plek kan worden gerealiseerd. Er is bezorgdheid bij de respondenten over de beschikbaarheid van voldoende voorzieningen voor deze specifieke groep leerlingen en twijfel over de effectiviteit van passend onderwijs, gezien het aantal thuiszitters. Uit de evaluatie van Passend Onderwijs blijkt eveneens dat de groep thuiszitters een zeer diverse groep is, vaak met complexe psychische problemen en/of problematische thuissituaties. Daarnaast wordt in de evaluatie aangegeven dat het zeer moeilijk is om deze leerlingen weer naar school te begeleiden en dat de oorzaak van het thuiszitten niet altijd bij de school ligt. Hierdoor blijkt de zorgplicht van scholen niet altijd een afdoende oplossing te bieden (Ledoux et al., 2020). Desondanks is er politieke en maatschappelijke aandacht voor deze kwestie en vertellen betrokkenen dat er een grote bereidheid is om zich in te zetten voor deze groep kinderen.

De hoofdvraag luidde als volgt: “*Hoe ervaren leerkrachten en jeugdhulp- of zorgprofessionals het interprofessioneel samenwerken binnen de locaties van gespecialiseerd onderwijs?*”. Leerkrachten, jeugdhulp- of zorgprofessionals en andere betrokkenen ervaren de interprofessionele samenwerking binnen de specialistische voorzieningen overwegend positief. Dit wordt onderstreept door hun hoge beoordelingen op de vijf schalen van de vragenlijst en hun uitingen in de interviews. Ze tonen flexibiliteit, erkennen hun onderlinge afhankelijkheid om gezamenlijke doelen te bereiken, en benadrukken het belang van reflectie op het proces. Belemmerende factoren, zoals verschillende visies en verwachtingen en onvoldoende communicatie en reflectie, worden genoemd, maar er zijn ook bevorderende factoren, zoals vertrouwen en het benutten van elkaars expertise. Professionals benadrukken dat de interprofessionele samenwerking veel kan opleveren voor leerlingen, ouders en henzelf.

Sterke punten en beperkingen van het onderzoek

Over dit onderzoek zijn een aantal krachten en beperkingen aan te merken. Een kracht van het onderzoek is dat er in dit onderzoek gebruik is gemaakt van mixed-methods onderzoek. Er is zowel kwantitatieve als kwalitatieve data verzameld om de ervaringen van leerkrachten, jeugdhulp- of zorgprofessionals en andere betrokkenen in kaart te brengen. Het gebruik van kwalitatieve data heeft meer diepte aan het onderzoek toegevoegd door gedetailleerde ervaringen en perspectieven vast te leggen. Dit biedt context en nuance aan de scores uit vragenlijst (Flick, 2018; Tashakkori & Teddlie, 2003). Daarnaast is kracht van het onderzoek het gebruik van een multiple informant perspectief, waarbij er vanuit verschillende invalshoeken naar de ervaringen rondom het interprofessioneel samenwerken is gevraagd. Dit heeft geleid tot een breder inzicht in de interprofessionele samenwerking op verschillende niveaus, dankzij de deelname van professionals met diverse functies. Tevens is een kracht van dit onderzoek dat het gebruik maakt van de *Index voor Samenwerken tussen Onderwijs en Jeugdhulp (ISJO)*, een instrument dat eerder is toegepast in ander onderzoek. Bovendien sluit dit instrument nauw aan bij het theoretisch model van Bronstein, dat als basis dient voor dit onderzoek. Ook de interviewleidraad is eveneens in lijn met dit theoretisch model. Tijdens de interviews is er specifiek ingegaan op de ervaringen en meningen met betrekking tot de vijf thema's die voortkomen uit het model van Bronstein.

Het onderzoek kent daarnaast ook enkele beperkingen. De vragenlijsten en interviews zijn eenmalig afgenomen, en er is geen follow-up meting is uitgevoerd. Het is mogelijk dat de ervaringen van de professionals veranderen naarmate ze langer met elkaar samenwerken. Dit zou het geval kunnen zijn bij de voorzieningen waarbij de samenwerking met de jeugdhulp- of

zorgpartner tijdelijk is gestopt, en binnenkort weer wordt hervat. Bovendien gaven sommige respondenten aan dat zij het lastig vonden om vragen te beantwoorden over wat de samenwerking oplevert en of de gestelde doelen worden gerealiseerd. Zij gaven aan dit lastig te vinden doordat de samenwerking nog relatief kort verloopt, en sommige voorzieningen korter dan een jaar bestaan. Een andere beperking kan zijn dat er in het onderzoek gebruik is gemaakt van zelf-gerapporteerde gegevens in het vragenlijstonderzoek. Hierbij kan zelfrepresentatiebias en sociaal wenselijk gedrag optreden, wat betekent dat respondenten hun eigen handelen hoger of sociaal wenselijker invullen (Kopcha & Sullivan, 2007). Dit is geprobeerd te ondervangen door in de aanvullende interviews de deelnemers te bevragen over dezelfde thema's die in de vragenlijst aan bod kwamen. Een andere beperking betreft de lengte van de interviewleidraad, die in de praktijk te uitgebreid bleek te zijn. Daarom is besloten om per thema één hoofdvraag te stellen en, indien er tijd beschikbaar was, ook de andere subvragen aan bod te laten komen. Dit heeft er mogelijk toe geleid dat niet alle respondenten over elk thema even uitgebreid hebben verteld.

Implicaties voor vervolgonderzoek en de praktijk

Huidig onderzoek heeft voor meer wetenschappelijke kennis gezorgd over hoe leerkrachten, jeugdhulp- of zorgprofessionals en andere betrokkenen binnen specialistische voorzieningen binnen het speciaal onderwijs het interprofessioneel samenwerken ervaren. De verschillende specialistische voorzieningen binnen het speciaal onderwijs zijn relatief nieuw, en er is nog niet eerder onderzoek gedaan naar de interprofessionele samenwerking binnen deze voorzieningen. In het onderzoek van Leenders et al. (2023) werd wel onderzoek gedaan naar hoe de interprofessionele samenwerking tussen leerkrachten en jeugdhulpverleners eruit zag op scholen voor PO, SO/VSO en VO/MBO. Maar de setting en het doel met betrekking tot deze samenwerking verschilden van de setting en het doel van het huidige onderzoek. In het onderzoek van Leenders et al. (2023) werkten leerkrachten en jeugdhulpverleners op verzoek van de onderzoekers samen aan interventies voor de sociale-, emotionele en gedragsontwikkeling van leerlingen. In huidig onderzoek wordt intensiever samengewerkt, en is het doel om in samenwerking met onderwijs en jeugdhulp- en zorgpartners een plek op school te realiseren voor leerlingen voor wie schoolgang anders niet mogelijk zou zijn geweest. De samenwerking in de specialistische voorzieningen is hierdoor intensiever en de verschillen in scores en ervaringen tussen beide onderzoeken kunnen hierdoor mogelijk worden verklaard. Door middel van huidig onderzoek is kennis over de samenwerking binnen de specialistische voorzieningen, zoals de SO+ klas of Het Gespecialiseerd Kleuteronderwijs, vergroot.

Voor vervolgonderzoek is het aan te raden om grootschaliger onderzoek te doen naar de praktijken en resultaten van de specialistische voorzieningen. Hierbij kan gedacht worden aan het in kaart brengen van de doelgroep van deze voorzieningen, het aanbod en de behaalde resultaten. Daarnaast is het aan te raden om follow-up onderzoek te doen om te kijken hoe professionals het interprofessionele samenwerken ervaren na een langere periode van samenwerking.

Voor de praktijk van de interprofessionele samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp- en zorgpartners is het belangrijk om te blijven investeren in het versterken van de samenwerkingsrelatie. Uit dit onderzoek blijkt dat het van groot belang is dat alle betrokkenen het belang van de samenwerking inzien, dat zij ook bereid zijn tot samenwerking met elkaar en dat zij vertrouwen hebben in elkaars expertise. De professionals erkennen dat ze door samen te werken doelen kunnen bereiken die zijn zonder elkaar niet hadden kunnen bereiken. Dit bewustzijn vergroot hun bereidheid tot samenwerking, wat de effectiviteit van hun gezamenlijke inspanningen bevordert. Ook werkt het bevorderend om gezamenlijk doelen op te stellen, hier gedeelde verantwoordelijkheid voor te dragen en deze te blijven evalueren. Daarnaast is het belangrijk om belemmerende factoren aan te pakken, zoals het helder krijgen van de visie, en de verwachtingen en verantwoordelijkheden van elkaar. Het is belangrijk om meer met elkaar te communiceren en te reflecteren op het proces. Hierbij is belangrijk dat de directie betrokken is en dit proces aanstuurt, want dit helpt professionals om zich zelfverzekerd voelen in hun rol, begrip te krijgen voor de doelstellingen en het draagt bij aan betere gezamenlijke resultaten. Tevens is het van cruciaal belang voor beleidsmakers en financiers om de specialistische voorzieningen stabiliteit te bieden door voldoende middelen beschikbaar te stellen, zowel nu als in de toekomst. Door te werken aan deze belemmerende factoren kunnen de specialistische voorzieningen succesvol blijven en kunnen ze blijven bijdragen aan de ontwikkeling van leerlingen en de ondersteuning van ouders.

Literatuurlijst

- Bronstein, L. R. (2003). A model for interdisciplinary collaboration. *Social Work, 48*(3), 297–306. <https://doi.org/10.1093/sw/48.3.297>
- Cameron, A., Lart, R., Bostock, L., & Coomber, C. (2014). Factors that promote and hinder joint and integrated working between health and social care services: a review of research literature. *Health & Social Care in the Community, 22*(3), 225–233. <https://doi.org/10.1111/hsc.12057>
- Canadian Health Services Research Foundation [CHSRF]. (2006). Teamwork in healthcare: Promoting effective teamwork in healthcare in Canada. Ottawa, ON. Retrieved 12 February 2008 from: http://www.chsrf.ca/other_documents/publications_e.php
- Costumato, L. (2021). Collaboration among public organizations: a systematic literature review on determinants of interinstitutional performance. *International Journal Of Public Sector Management, 34*(3), 247–273. <https://doi.org/10.1108/ijpsm-03-2020-0069>
- De Boer, A., & Douma. (In Voorbereiding). Dekkend Netwerk. *SWV2202-PO*.
- De Boom, L. (2019). Samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulpverlening hapert. *Kind Adolescent Praktijk 18*, 34–36. <https://doi.org/10.1007/s12454-019-0021-1>
- De Waal, V. (2018). *Interprofessioneel werken en innoveren in teams: Samenwerking in nieuwe praktijken*. Uitgeverij Coutinho.
- DSP & Oberon. (2022). Naar collectieve financiering van Zorg in Onderwijstijd: Landelijk onderzoek met input en onderbouwing voor een structurele lange termijn oplossing *Eindrapportage 2022*.
- Engbers, C. (2012). De samenwerking tussen verzekeringsartsen en arbeidsdeskundigen binnen de Wajong teams betreffende ASS. s.n.
- Flick, U. (2018). *Doing triangulation and mixed methods* (8e editie). Sage.

- Gerritsen, A.G.A., Nauta, A.P. Samenwerking is te leren! Maar hoe?. *TMEO* 27, 109–119
(2008). <https://doi.org/10.1007/BF03078251>
- Grinten, M. van der, Walraven, M., Kooij, D., Bomhof, M., Smeets, E. & Ledoux, G. (2018)
Landelijke inventarisatie aansluiting onderwijs en jeugdhulp.
Utrecht/Nijmegen/Amsterdam: Oberon/KBA Nijmegen/Kohnstamm Instituut
- Hesjedal, E., Hetland, H., & Iversen, A. C. (2013). Interprofessional collaboration: self-reported successful collaboration by teachers and social workers in multidisciplinary teams. *Child & Family Social Work*, 20(4), 437–445.
<https://doi.org/10.1111/cfs.12093>
- Jonkman, H., Brock, A., Britt, B., & De Winter-Koçak, S., (2021). Kennis versterken over de verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp. *Naar een nieuwe onderzoeksprogrammering*. Utrecht: NRO.
- Jortveit, M. (2022). Collaboration between teachers and educational-psychological service counsellors. *School Psychology International*, 014303432211274.
<https://doi.org/10.1177/01430343221127435>
- Kopcha, T. J., & Sullivan, H. (2007). Self-presentation bias in surveys of teachers' educational technology practices. *Educational Technology Research and Development* : A Bi-Monthly Publication of the Association for Educational Communications & Technology, 55(6), 627–646. <https://doi.org/10.1007/s11423-006-9011-8>
- Ledoux, G., & Waslander, S., m.m.v. Eimers, T. (2020). *Evaluatie Passend onderwijs*.
Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Leenders, H., De Jong, J., Monfrance, M., & Haelermans, C. (2019). Building strong parent - teacher relationships in primary education: the challenge of two-way communication. *Cambridge Journal of Education*. doi: 10.1080/0305764X.2019.1566442

- Leenders, H., De Jong, J., Monfrance, M., & Haelermans, C. (2021). Samenwerken met ouders van zorgleerlingen. *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk*, 60(6), 269-282.
- Leenders, H., Delsing, M. J. M. H., Haasen, M., & Scholte, R. H. J. (2023). Interprofessionele samenwerking tussen leraren en jeugdhulpverleners op school en de relatie met leraar competenties. Een verkenning van de perceptie van professionals. *Pedagogiek*, 43(2), 109–135. <https://doi.org/10.5117/ped2023.2.002.leen>
- Leenders, H., Haelermans, C., De Jong, J. & Monfrance, M. (2016). Parents' perceptions of parent teacher relationship practices in Dutch primary schools. An exploratory pilot study. *TIER Working Paper Series* 16/06. Maastricht: Maastricht University/ TIER. Retrieved from <http://www.tierweb.nl/tier/assets/files/UM/Working%20papers/TIER%20WP%2016-06.pdf>
- Lubberman, J., Bertling, L., & Duysak, S. (2019). *Impuls thuiszittersaanpak. Onderzoek naar het verhaal achter de cijfers en de ambities van het Thuiszitterspact*. Amsterdam: Regioplan.
- Mellin, E.A., Bronstein, L.R., Anderson-Butcher, D., Ball, A., & Green, J. (2011). Measuring interprofessional team collaboration in expanded school mental health: Model refinement and scale development. *Journal of Interprofessional Care*, 24(5), 1- 10.
- Mellin, E.A., Taylor, L., & Weist, M.D. (2013). The expanded School Mental Health Collaboration Instrument [School Version]: Development and Initial Psychometrics. *School Mental Health. A multidisciplinary Research and Practice Journal*. doi: 10.1007/s12310-013-9112-6
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2021, 22 december). *Doelen Passend onderwijs*. Passend onderwijs | Rijksoverheid.nl.

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/doelen-passend-onderwijs>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2021, 6 juli). *(Voortgezet) speciaal onderwijs*. Passend onderwijs | Rijksoverheid.nl.

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/speciaal-onderwijs>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2021, juni 15). *Verantwoordelijkheid van scholen in passend onderwijs*. Passend onderwijs | Rijksoverheid.nl.

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/verantwoordelijkheid-scholen-passend-onderwijs>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2023, 22 september). *Onderwijs en zorg*. Passend onderwijs | Rijksoverheid.nl.

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/onderwijs-en-zorg>

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Ministerie van Justitie en Veiligheid, & Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2014). Factsheet Jeugdwet: Naar goede jeugdhulp die bij ons past. *Stelselwijziging Jeugd*.

Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). *De vijf functies van een onderwijs-zorgarrangement* | Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 16 oktober 2023, van

<https://www.nji.nl/onderwijs-zorgarrangementen/vijf-functies>

Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). *Wet passend onderwijs en onderwijs-zorgarrangementen* | Nederlands Jeugdinstituut. www.nji.nl. Geraadpleegd op 11 oktober 2023, van

<https://www.nji.nl/onderwijs-zorgarrangementen/wet-passend-onderwijs>

Peeters, R., Zunderdorp, M., Lamers, M., & Rats, E. (2018). *Met andere ogen. Coalitie onderwijs-zorg-jeugd*.

- Regen E., Martin G., Glasby J., Hewitt G., Nancarrow S. & Parker H. (2008) Challenges, benefits, and weaknesses of intermediate care: results from five UK case study sites. *Health & Social Care in the Community* 16(6), 629–637
- Schleurolts, H., & Wildeboer, M. (2021). Onderzoek naar samenwerking tussen onderwijs en zorg. *RENN4*.
- Schroevers, E., & Van Eck P. (2020). Het voorkomen en terugdringen van thuiszitten. *Oberon*. <https://www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl/wp-content/uploads/2021/09/Verslag-Oberon-deelthema-Preventie-v-Thuiszitten.pdf>
- Smeets, E., & Van Veen, D. (2018). Samenwerking tussen onderwijs, gemeenten en jeugdhulp: Onderzoek naar succesfactoren in praktijkvoorbeelden. *KBA Nijmegen*
- Splett, J. W., Perales, K., Halliday-Boykins, C. A., Gilchrest, C., Gibson, N., & Weist, M. D. (2017). Best practices for teaming and collaboration in the Interconnected Systems framework. *Journal of Applied School Psychology*, 33(4), 347–368. <https://doi.org/10.1080/15377903.2017.1328625>
- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (2003). Handbook of mixed methods in social and behavioural research (1st edition). *SAGE Publications*.
- Turnbull, A. P., Turnbull, H. R., Erwin, E., Soodak, L., & Shogren, K. (2011). Families, professionals, and exceptionality: Positive outcomes through partnerships and trust (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Merrill.
- Van den Brink, F., & Tick, N.T. (2020). De uitdaging van een complexe diversiteit: Moeilijk leerlinggedrag, handelingsverlegenheid en emotionele uitputting bij leerkrachten in het speciaal (basis)onderwijs. *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk*, 59 (6), 279 – 293.
- Van Dongen, J., Fanchamps, N., & Keuning, T. (2022). Reflecteren op interprofessionele samenwerking. *BSM*. <https://www.kindeneducatie.nl/media/ganebjol/van-dongen->

[fanchamps-keuning-2023-de-reflectietool-interprofessionele-samenwerking-rondom-het-kind-bsm.pdf](#)

Willumsen, E., Åhgren, B., & Ødegård, A. (2012). A conceptual framework for assessing interorganizational integration and interprofessional collaboration. *Journal of Interprofessional Care*, 26(3), 198–204.

<https://doi.org/10.3109/13561820.2011.645088>

Xyrichis, A., & Lowton, K. (2008). What fosters or prevents interprofessional teamworking in primary and community care? A literature review. *International Journal of Nursing Studies*, 45(1), 140–153. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2007.01.015>

Bijlage 1 Informatie over het onderzoek
INFORMATIE OVER HET ONDERZOEK
VERSIE VOOR DEELNEMERS

“Interprofessionele samenwerking tussen leerkrachten en jeugdhulpverleners binnen specialistische voorzieningen in het S(B)O”

- **Waarom krijg ik deze informatie?**

U bent uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek omdat u betrokken bent bij een van de specialistische voorzieningen binnen het speciaal (basis) onderwijs, zoals de SO+ klas, de thuishamers of Het Gespecialiseerd Kleuteronderwijs.

Het onderzoek wordt uitgevoerd door Masterstudent Orthopedagogiek Welmoed Bouma. Het interview vindt plaats in de periode april 2024.

- **Moet ik meedoen aan dit onderzoek?**

Meedoen aan het onderzoek is vrijwillig. Wel is uw toestemming nodig. Lees deze informatie daarom goed door. Stel alle vragen die u misschien heeft, bijvoorbeeld omdat u iets niet begrijpt. Pas daarna besluit u of u wilt meedoen. Als u besluit om niet mee te doen, hoeft u niet uit te leggen waarom, en zal dit geen negatieve gevolgen voor u hebben. Dit recht geldt op elk moment, dus ook nadat u hebt toegestemd in deelname aan het onderzoek.

- **Waarom dit onderzoek?**

Om alle leerlingen gelijke kansen te kunnen bieden en leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften voldoende te kunnen ondersteunen en is er een ontwikkeling zichtbaar waarbij er vaak een jeugdhulppartner in de school aanwezig is. De jeugdhulppartners werken samen met de scholen in zogenoemde onderwijszorgarrangementen. Deze samenwerking moet ervoor zorgen dat er geen leerlingen tussen wal en schip vallen en dat er voor alle leerlingen een plek is op een school, ook voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. De problematiek van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften betreft vaak een combinatie van problemen en er is sprake van meerdere verschillende oorzaken en complexe interacties daartussen. Dit maakt dat het erg belangrijk is om goed samen te werken met professionals uit andere disciplines, om zo met een brede kijk en verschillende visies leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften goed te kunnen ondersteunen en optimale ontwikkelkansen te kunnen bieden.

Binnen het Samenwerkingsverband 2202-PO zijn er verschillende specialistische voorzieningen waarin voor leerlingen met complexe problematiek (tijdelijk) een oplossing wordt geboden in de vorm van een SO+ klas, een time-in klas/De Huiskamer, een onderwijszorggroep en Gespecialiseerd Kleuteronderwijs. In deze

specialistische voorzieningen wordt interprofessioneel samengewerkt tussen leerkrachten en jeugdhulpverleners. Om meer inzicht te krijgen in hoe de samenwerking tussen scholen en jeugdhulppartners er binnen deze locaties vanuit het gespecialiseerd onderwijs uit ziet is het belangrijk om meer onderzoek te doen. Het specialistische aanbod vanuit het gespecialiseerd onderwijs is relatief nieuw, en zijn er nog weinig onderzoeken gedaan naar de uitkomsten daarvan. Leerkrachten en jeugdhulpverleners werken met een specifieke doelgroep met een specifieke hulpvraag en ondersteuningsbehoeftes. Deze specifieke doelgroep vraagt om een goede samenwerking tussen leerkrachten en jeugdhulpverleners binnen de locaties van het gespecialiseerd onderwijs.

- **Wat vragen we van u tijdens het onderzoek?**

Eerst vragen we u of u toestemming geeft voor het onderzoek en voor het maken van een audio-opname van het interview. Deze opname wordt later uitgetypt (getranscribeerd).

Pas als u toestemming heeft gegeven, kan het interview beginnen. Het interview zal ongeveer 45 minuten duren.

Als u op enig moment niet meer verder wilt gaan met het interview, dan kan dat. U hoeft niet uit te leggen waarom u niet meer verder wilt gaan.

- **Hoe gaan we met uw gegevens om?**

In één document wordt bijgehouden welk deelnemersnummer elke deelnemer krijgt. Dit is het enige document waarop uw naam te vinden is. Het document wordt bewaard in de beveiligde omgeving van de Faculteit GMW; daarbij worden de richtlijnen gevolgd die de Faculteit hanteert bij het opslaan van persoonsinformatie.

De audio-opnames worden na het transcriberen weer gewist. De getranscribeerde interviews worden in een beveiligde omgeving opgeslagen volgens de richtlijnen van de Faculteit GMW.

- **Wat moet u nog meer weten?**

U kunt altijd vragen stellen over het onderzoek: nu, tijdens het onderzoek, en na afloop. Dit kan door contact op te nemen met w.n.bouma@student.rug.nl

Heeft u vragen/zorgen over uw rechten als onderzoeksdeelnemer of de uitvoering van het onderzoek? U kunt hierover ook contact opnemen met dr. A.M.N. Huyghen, docent aan de Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen: a.m.n.huyghen@rug.nl

Als onderzoeksdeelnemer heeft u recht op een kopie van deze onderzoeksinformatie.

Bijlage 2 Geïnfomeerde toestemming

GEÏNFOMEERDE TOESTEMMING

“Interprofessionele samenwerking tussen leerkrachten en jeugdhulpverleners binnen specialistische voorzieningen in het S(B)O”

- Ik heb de informatie over het onderzoek gelezen. Ik heb genoeg gelegenheid gehad om er vragen over te stellen.
- Ik begrijp waar het onderzoek over gaat, wat er van me gevraagd wordt, welke gevolgen deelname kan hebben, hoe er met mijn gegevens wordt omgegaan, en wat mijn rechten als deelnemer zijn.
- Ik begrijp dat deelname aan het onderzoek vrijwillig is. Ik kies er zelf voor om mee te doen. Ik kan op elk moment stoppen met meedoen. Als ik stop, hoef ik niet uit te leggen waarom. Stoppen zal geen negatieve gevolgen voor mij hebben.
- Ik geef hieronder aan waar ik toestemming voor geef.

Toestemming voor deelname aan het onderzoek:

Ja, ik geef toestemming voor deelname

Nee, ik geef geen toestemming voor deelname

Toestemming voor het maken van audio-opnames tijdens het onderzoek:

Ja, ik geef toestemming voor het maken van audio opnames van mij als deelnemer. Deze audio-opnames worden gewist zodra het interview is getranscribeerd.

Nee, ik geef geen toestemming voor het maken van audio opnames van mij.

Volledige naam deelnemer:	Handtekening deelnemer:	Datum:

Volledige naam aanwezige onderzoeker:	Handtekening onderzoeker:	Datum:
Welmoed N. Bouma		

De aanwezige onderzoeker verklaart dat de deelnemer uitvoerig over het onderzoek is geïnformeerd.

U heeft recht op een kopie van dit toestemmingsformulier.

Bijlage 3 Vragenlijst

	Index voor Samenwerken tussen Onderwijs en Jeugdhulp (ISJO)	
	<i>item</i>	<i>schaal</i>
1	We bespreken met samenwerkingspartners strategieën om onze werkrelaties te verbeteren.	R
2	We werken samen om onderlinge problemen op te lossen.	R
3	We nemen feedback op ons werkproces mee om onze effectiviteit te versterken.	R
4	We evalueren informeel en/of formeel hoe wij samenwerken.	R
5	We praten over overeenkomsten en verschillen in onze professionele rollen in het werken met leerlingen.	R
6	We pakken onderlinge verschillen van inzicht rechtstreeks aan.	R
7	We bespreken de mate waarin ieder van ons betrokken zou moeten zijn bij een bepaalde leerling of interventie.	R
8	We praten met elkaar over manieren om extra professionals met een andere expertise bij ons samenwerken te betrekken.	R
9*	Bij het samenwerken spelen kwesties rondom domeinafbakening tussen de professionals.	O
10*	Wij staan niet open voor nieuwe ideeën over hoe je leerlingen kunt helpen.	F
11	Wij respecteren elkaar, zelfs als wij verschillende ideeën hebben over hoe leerlingen te helpen.	F
12	Wij hebben passende verwachtingen van een ieders rol bij het ondersteunen van leerlingen.	O
13	Wij respecteren de mening en input van ieder van ons.	O
14	Er is open communicatie tussen de samenwerkingspartners.	O
15	Wij zijn erop gericht om de perspectieven van de anderen te begrijpen en niet zozeer om onze eigen mening te verdedigen.	F
16	Wij als samenwerkingspartners ondersteunen elkaar in ieders werk met leerlingen.	O
17	Door onze diversiteit aan ideeën ontstaan nieuwe manieren van werken met leerlingen.	N
18	Samenwerken met anderen met andere perspectieven leidt ertoe dat nieuwe interventies beschikbaar komen om leerlingen te helpen.	N
19	Door het samenwerken met elkaar veranderen ieders rollen en/of verantwoordelijkheden.	N
20	Als gevolg van ons samenwerken wordt de hulp aan leerlingen op nieuwe manieren uitgevoerd.	N
21	Als dat nodig is, nemen wij taken op ons die buiten onze rol vallen.	F
22	Wij zijn afhankelijk van elkaar mét onze diversiteit aan rollen (zoals leraar, jeugdhulpverlener) om specifieke activiteiten te verwezenlijken.	O
23	Wij steunen op elkaar met onze diversiteit aan rollen (zoals leraar, jeugdhulpverlener) om onze doelen te volbrengen.	O
24	Wij maken onderscheid tussen de rollen en verantwoordelijkheden van ieder van ons.	O
25	Wij overleggen met elkaar, met onze diversiteit aan perspectieven, over hoe wij tegemoet kunnen komen aan de behoeften van leerlingen.	O
26	Er zijn gemeenschappelijke doelen rondom leerlingen aanwezig.	D
27	Wij zijn beide betrokken in het proces van het opstellen van doelen rondom een leerling.	D
28	Wij dragen beide verantwoordelijkheid voor het bereiken van de doelen van een leerling.	D

O = Onderlinge afhankelijkheid, N = Nieuw gecreëerde professionele activiteiten,
 F = Flexibiliteit, R = Reflectie op het proces; D= Gemeenschappelijk doelen
 *scores dienen gespiegeld te worden;

Antwoordcategorieën: 1 = helemaal mee oneens, 2 = mee oneens, 3 = neutraal, 4 = mee eens, 5 = helemaal mee eens.

Bijlage 4 Interviewleidraad

Inleidend

Voorstellen

Fijn dat je bereid bent tot het meedoen aan dit interview. Dit interview zal gaan over de interprofessionele samenwerking tussen leerkrachten, jeugdhulp- of zorgverleners en andere directe betrokkenen binnen de specialistische voorzieningen. Interprofessionele samenwerking betekent dat er wordt samengewerkt tussen professionals uit verschillende disciplines. Binnen het speciaal onderwijs zien we dat er samen wordt gewerkt met jeugdhulp- en zorgpartners binnen specialistische voorzieningen als de SO+ klas, de thuishouders en Het Gespecialiseerd Kleuteronderwijs.

Deze samenwerking moet ervoor zorgen dat er geen leerlingen tussen wal en schip vallen en dat er voor alle leerlingen een plek is op een school, ook voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. De problematiek van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften betreft vaak een combinatie van problemen en er is sprake van meerdere verschillende oorzaken en complexe interacties daartussen. Dit maakt dat het erg belangrijk is om goed samen te werken met professionals uit andere disciplines, om zo met een brede kijk en verschillende visies leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften goed te kunnen ondersteunen en optimale ontwikkelkansen te kunnen bieden.

We willen graag onderzoek doen naar de samenwerking tussen leerkrachten en jeugdhulpverleners en andere direct betrokkenen. We willen weten hoe zij de samenwerking beoordelen en wat zij als belemmerende en als bevorderende factoren zien. Wat gaat goed, wat heeft nog aandacht nodig? We willen ook graag weten wat de samenwerking oplevert voor de leerlingen. En wat kunnen andere leerkrachten en jeugdhulpverleners leren van jullie samenwerking?

Het is belangrijk om meer te weten over de samenwerking tussen leerkrachten en jeugdhulpverleners omdat de samenwerking uiteindelijk moet leiden tot een sterke verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp waardoor alle kinderen optimale ontwikkelkansen worden geboden.

Het interview is gebaseerd op het theoretisch model van Bronstein. In dit model blijkt de kwaliteit van interprofessioneel samenwerken afhankelijk te zijn van 5 factoren. Allereerst mag je digitaal een vragenlijst invullen, deze gaat over de 5 factoren. Daarna gaan we verder spreken over de samenwerking, met eerst een aantal algemene vragen over de samenwerking. Daarna zullen we over de 5 thema's van Bronstein spreken en kunnen we hier wat dieper op ingaan.

Tijdens dit interview zijn er geen goede of foute antwoorden. Het gaat echt om jouw mening, en alles mag dus gezegd worden. De antwoorden worden anoniem verwerkt en worden beveiligd opgeslagen op de beveiligde schijf van de rijksuniversiteit Groningen. Ik zou dit gesprek graag willen opnemen. Na het gesprek maak ik een transcript van ons gesprek en analyseer ik de data. Ben je hiermee akkoord?

Heb je vooraf nog vragen?

Eerst vragenlijst invullen

Dan zet ik de opname nu aan. Dan vraag ik je nogmaals om toestemming voor opname van een audio-opname?

Algemene vragen:

- Kun je wat vertellen over je werk binnen deze specialistische voorziening?
 - o Wat is je functie?
 - o Met welke doelgroep werken jullie?

- Hoe lang werk je hier al?
 - o Wanneer is de voorziening gestart?
 - o Wanneer is de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp/zorg gestart?
- Kun je iets vertellen over je eerdere werkervaring op andere plekken?
 - o Heb je eerdere ervaringen in de samenwerking met een jeugdhulp of zorgpartner?

Algemene vragen:

- Hoe verloopt volgens jou de samenwerking tussen de leerkracht en de jeugdhulpverlener binnen de voorziening?
- Wat zijn volgens jou in het algemeen succesfactoren als je denkt aan de samenwerking met de jeugdhulpverlener/leerkracht in de klas?
- Wat zijn volgens jou in het algemeen knelpunten bij het interprofessioneel samenwerken?
 - o Hoe kunnen ze worden opgelost?
- Wat is de meerwaarde van de samenwerking?
- Wat levert de samenwerking op voor de leerlingen?
- Wat levert de samenwerking op voor de leerkrachten en de jeugdhulpverleners? Wat leren ze van elkaar?
 - o Wat is voor andere leerkrachten en hulpverleners belangrijk om te weten en te leren? Wat zou je anderen willen meegeven?
- Wat levert de samenwerking vooralsnog niet op?
 - o Hoe kan hier aan gewerkt worden?

Flexibiliteit: *flexibiliteit wijst naar de bereidheid om samen te werken en bewustzijn en begrip voor de andere discipline te tonen. En daarnaast om de eigen professionele rol enigszins los te laten. Flexibiliteit in denken en in doen!*

- Is er bij jou bereidheid tot samenwerking met de hulpverlener/leerkracht?
 - o Zie je de meerwaarde in van jullie samenwerking?
 - o Hoe was dat aan het begin van jullie samenwerking en hoe is dat nu? Is er iets veranderd?
- Op welke manier tonen jullie begrip voor elkaars rol en discipline?
 - o Hoe creëren jullie ruimte voor het perspectief en de rolopvatting voor de ander?
 - o Staan jullie open voor elkaars ideeën?
- Zijn jullie ook flexibel in het overnemen van taken? doen? Nemen jullie bijvoorbeeld wel eens taken van elkaar over? (Kunnen ook kleine taken zijn)
- Ben je bereid je eigen professionele rol enigszins los te laten? Waarom wel/niet?

Nieuw gecreëerde professionele activiteiten: *verwijzen naar gezamenlijke taken, programma's en activiteiten waarbij professionals doelen kunnen bereiken die ze alleen niet kunnen bereiken.*

- Wat kunnen jullie samen bereiken, wat jullie zonder elkaar niet hadden kunnen bereiken?
- Ontstaan er binnen jullie samenwerking nieuwe interventies of activiteiten die jullie samen organiseren die de leerlingen verder helpen? Voorbeeld?
- Wordt de hulp aan leerlingen als gevolg van de samenwerking tussen leerkracht en jeugdhulpverlener anders uitgevoerd? Op welke manier?
- Op welke manier is jouw rol als hulpverlener/leerkracht veranderd als gevolg van de samenwerking?

Onderlinge afhankelijkheid: *verwijst naar interacties tussen professionals, waarbij iedereen afhankelijk is van de ander om zijn of haar doelen en taken te bereiken.*

- Op welke manier zijn jullie onderling afhankelijk van elkaar om jullie doelen te bereiken?
 - o Hoe is dat te zien?
- Hoe maken jullie onderscheid in jullie taken en verantwoordelijkheden?
- Hoe zie jullie verschillende perspectieven terug in het onderwijs/de hulpverlening aan de leerlingen?
- Hoe is jullie communicatie? Wordt ieders mening gerespecteerd?

Gemeenschappelijke doelen: *verwijst naar gedeelde verantwoordelijkheid in het hele proces van het ontwikkelen en bereiken van doelen.*

- Ervaar je dat er gemeenschappelijk doelen aanwezig zijn?
 - o (Nee: gemeenschappelijke doel: zorgen dat de leerling niet tussen wal en schip valt, aanbod voor specifieke ondersteuningsbehoefte.)
- Hoe worden de doelen rondom een leerling ontwikkeld?
 - o Zijn jullie beide bij dit proces aanwezig?
- Op welke manier draag jij verantwoordelijkheid voor deze doelen?
- Ervaar je een gedeeltelijke verantwoordelijkheid in het bereiken van de doelen?
- Worden de doelen gerealiseerd?
 - o Ja: hoe zorgt jullie samenwerking daarvoor?
 - o Nee: wat zou er anders kunnen in de samenwerking?

Reflectie op het proces: *verwijst naar de aandacht van professionals over hun werkrelatie en samenwerkingsproces, met daarbij het geven van feedback om de relatie en effectiviteit te versterken.*

- Hoe reflecteren jullie op jullie samenwerkingsproces? Is dit voldoende?
- Hoe pakken jullie het aan als jullie verschillen van mening of problemen ervaren?
- Op welke manier kan jullie relatie en de effectiviteit van de samenwerking worden versterkt?

Hoe zie je de toekomst?

Bedankt voor al je antwoorden. Heb je nu nadat we alles hebben besproken nog toevoegingen?

Bijlage 5 Codeboek

Thema	Code
Algemene vragen	Functie
	Doelgroep
	Voorziening
	Toevoegingen
Bevorderende en belemmerende factoren	Hoe gaat de samenwerking?
	Belemmerende factoren
	Bevorderende factoren
Levert op	Meerwaarde
	Levert op hulpverleners en leerkrachten
	Levert op voor leerlingen en ouders
	Wat levert de samenwerking nog niet op?
Flexibiliteit	Flexibiliteit
	Begrip voor elkaars rol
	Overnemen taken/professionele rol
Nieuw gecreëerde professionele activiteiten	Samen bereiken, niet alleen
	Nieuwe interventies/activiteiten
Onderlinge afhankelijkheid	Onderling afhankelijk om doelen te bereiken
	Communicatie
	Verschillende perspectieven in hulp
Gemeenschappelijke doelen	Gemeenschappelijke doelen aanwezig
	Doelen ontwikkelen
	Gedeelde verantwoordelijkheid
Reflectie op proces	Reflectie op proces
	Relatie/samenwerking versterken
Inductieve codes	Collectieve financiering
	Directie betrokken
	Transfer
	Verwachtingen/visie
	Visie op passend onderwijs